

Мишел Жори

Празникът на промяната

Конвивиалността ще бъде присъща на личности, използващи ефективно контролируема техническа база. Наемниците на империализма могат да отровят или да разрушат едно конвивиално общество, но не и да го завладеят.

ИВАН ИЛИЧ: „Конвивиалността“

Настъпи ново време. Животните освобождават се от кожата като от бreme.

(Детска песничка, фолклор от Лангедок)

Сол Вали от Натилондия за първи път влезаше в двореца на кралица Алтаире.

За първи път в живота си. Смееше се като дете. Чуден човек съм аз! Но това не бе извинение. Велики Огун! Все беше много зает, дребен зает човек, отрупан с работа, трескав, тичащ нагоре-надолу, погълнат от стотици дела и хиляди проекти. По природа, темперамент и призвание – търсач на неща. Събирач в пустинята, чистач, възвръщач, просяк, бирник, вербовчик – бе упражнявал и продължаваше при случай да упражнява всички дейности, присъщи за един добър търсач. Солидно призвание. Твърде солидно, в името на Алта! Защото може би тъкмо то му бе попречило да се промени, както е наложително да направи всеки жител на Ондия след трийсетгодишна възраст, ако, разбира се, е нормален. Сол скоро щеше да стане на четирийсет.

Четирийсет години без два дни, ако трябва да сме съвсем точни, и все още в кожата на Сол Вали, търсач на неща! Аз съм опозорен, да, опозорен... Три пъти ходи на празника на промяната, без да е убеден, че е нужно, защото не бе доловил никакви признаци: Силбоа, Абодокару и Садиал, – а се бе върнал в Натилондия все същият, непроменен. На четирийсет години... На четирийсет години съм и трябва да се измъкна! Четирийсет години без два дни, но това не е голяма разлика. Наистина. Може би тези два дни ще бъдат най-важните в живота ми. Дойде и моят ред. Да, трябва незабавно да се променя, иначе животът ми ще бъде лош от смъртта. Затова поисках аудиенция при кралицата. Имам право. А моята кралица може всичко! Е, ще видим... Не вярваше особено, но толкова много се нуждаеше от надежда!

– Сол Вали, улица Болонди, квартал Синьо слънце, Натилондия Юг – каза на чаровната пазачка, която го посрещна безмълвна. Но той изпитваше такава нужда да говори за себе си. После избухна в смях без никаква видима причина или може би защото момичето бе красиво в жълтата си полупрозрачна тога; защото щеше да види кралицата и чувстваше, че отново оживява. Готов за промяната. Наистина нямаше никакви признаци, но бе готов за ново призвание: ще бъде решител в Театриондия. В Натилондия, град на реда и действието, имаше твърде много решители. А пък в Театриондия, град на игрите, мечтите и удоволствията, те липсваха. Така или иначе щеше да служи на кралица Йемена. Ще казва: да, не, така е, искам го, реших. И когато Огун дойде, ще направят както аз съм решил!

Ако волята на кралицата е такава. И ако е във възможностите й... Помисли си: разбира се, че е във възможностите й, глупак,

нехранимайко! И се почувства щастлив. Разгледа с доброжелателно възхищение голямата зала на кралския дворец – дълго помещение със слънчеви огледала, фонтани, килими, фрески, статуи на голи мъже и жени, пръснати около фонтаните и из галериите, осветено от многобройните световоди между сводовете. Сред блъсканицата на тълпата се виждаха предани на кралицата и дворцови пазачки. Нима всички тези хора искаха да видят Алтаире? Бяха ли поискали аудиенция? Велики Ава, ако тя днес приеме и половината от тоя народ, аз нямам никакъв шанс! Как една толкова търсена владетелка щеше да успее да отдаде цялото дължимо внимание на случая Сол Вали – човека, който не се променяше? Трябваше да се осведомя по-добре или може би да опитам по друг начин.

Учудващо лесно го пуснаха да влезе и сега се бе изгубил в навалищата. Изгубен и щастлив. Разсмя се. Търси кралицата, Сол! Ти си добър търсач, би трябвало да я откриеш преди всеки друг... Е да, не се чувстваш така добре както в пустинята Тилези или на голямото бунисе в Нобана. Кралице, вече за нищо не ставам. Трябва да се променя, и то бързо! Ако можех да срещна някой помагач или помагачка, щях да го помоля... да ми помогне! Тази толкова остроумна шега го разсмя отново.

– Аз съм дворцова помагачка – каза русо момиче, облечено в синя мантия като във вълшебните приказки. – Изглеждаш объркан. Мога ли да ти помогна?

Ето това е хубавото на помагачите: винаги знаят кога имате нужда от тях и литват на помощ в момента, в който желанието се е зародило в дълбините на сърцето ви.

– Казвам се Сол Вали – отговори той весело. – Помолих за аудиенция, а изгубих пазачката, която ме водеше.

– Името ми е Белксан Азауад – каза младата жена. – Заниманието ми е да помагам на просителите на аудиенция.

Сол Вали я последва с глуповат смях. Нещата се нареждат. Ето това е чудесното в нашата чудесна Вариана – всичко винаги се урежда добре. Вярно е – помисли си със задоволство, – че и по природа съм си добър. Добави сериозно:

– Аз съм един беден търсач на неща и никога до днес не бях стъпвал в двореца. Белксан сви рамене.

– Беден! Не виждам в какво си по-беден от мен, от кралицата, от Алазимуна или от най-великия мъдрец на Юдерна. Ти си от Натилондия, следователно си богат колкото всеки друг. Ела да седнеш. Ще поговоря за теб. Много просители на аудиенция предпочитат да изчакат тегленето на жребий, но не мисля, че за теб, това ще бъде добре. Кралицата

си има достатъчно грижи в този момент. Получиха се лоши вести от Сюджазан...

– Война? Белксан кимна.

– Втората армия на Торогун е напреднала повече от километър.

– Пустинята е голяма – каза Сол.

– Но не е безкрайна. За щастие генерал Алазимун подготвя мощна контраатака. Мисля, че кралицата ще се принуди да свика доброволци, за да изпрати подкрепления на юг.

Облак закри небето над града. Отворите на световодите рязко помръкнаха и престанаха да излъчват слънчевата светлина в подземната зала, където се възцари нежен сумрак.

Белксан хвана Сол за ръка и го поведе през тълпата. Минаха през група проповедници на Океанската дума, заобиколиха кръг жонглиори, отдръпнаха се от младежка трупа, която играеше някаква драма, срещнаха войници от армията на Алазимуна в униформа от пустинята. Пазачките сновяха с голи бедра между колоните, изпращаха целувки или заемаха важни повелителни пози. Колко народ има в двореца ти, о, кралице! Белксан поведе Сол към тъмно кътче, където голяма платнена птица автоматично размахваше криле пред отдушник и по този начин създаваше оазис от свеж въздух, явно неизвестен за останалите просители на аудиенция, които се блъскаха в средата на залата. Помагачката и търсачът спокойно седнаха на кадифените възглавнички. Бяха сами.

Белксан взе ръката на Сол.

– Щастлив ли си, приятелю? – попита го тя усмихната.

Командващият Боро Уругало стоеше изправен с лице към дюните, пъхнал ръце в джобовете на жабаружа си. Подобен на розовееща зора, свещеният тобоган на демона Огун се увиваше около залязващото слънце. Малко под хоризонта основата му докосваше огромния мираж, който Боро бе изградил за последен път между Обад Товей и авангарда на втора армия на Торогун. Торогун, чието име означаваше „демонът на земята“. Миражът бе красив: широк морски проток, населен с огромни хищни риби. Особено ефектен щеше да е през нощта, под студената светлика на пълнолунието. Сутринта мечтателите на Торогун несъмнено щяха да го унищожат, но Боро щеше да е вече на път за Натилондия. За него войната бе свършила. Може би завинаги напускаше армията на Алазимуна. Прибираше се у дома, в града си, преди да потегли за Силбоа, където постоянно се честваше голям празник на промяната. Признаците се проявяваха бързо. След няколко седмици мечтателят Боро

щеше да отстъпи мястото си на бог, знае когото. „Командващият“ Уругало, създателят на военни миражи, щеше да изчезне завинаги. А и той бе само мираж. Боро го знаеше. През първия сезон на живота си той бе велик знаещ. Изучаваше живота на Основателя Ослобо Маслорово. Знаеше цялата истина за обществото на Вариана и войната в Сюджазан. Командващ Боро Уругало, майор Джизана Аджмер, генерал Алазимун... Нямаше нито командващ, нито майор, нито генерал, защото нямаше война! Защото Торогун, демонът на земята, който от десетки години заплашваше южните граници на Вариана, бе всъщност най-възхитителното творение на Ослобо Маслорово. А Алазимунът бе носач на маска или играч на роля, дошъл от Театриондия, и щом настъпеше неговото време за промяна, щеше да бъде сменен може би от водач на игра или проповедник на слово от Натилондия... Още няколко дни Боро ще е мечтател, поет, певец на небето, създател на божествени миражи. Красивата Джизана Аджмер, която щеше да го смени в главния щаб на Обад Товей, бе изпратена от кралица Йемена мечтателка, косачка на маска и показвачка на знаци. Казваха, че е чувствено и гениално момиче. Като Йемена. Може би тя беше бъдещата Йемена на Театриондия.

Боро Уругало гледаше небето и пустинята, които като две насрещни огледала си преpraщаха бавно падащия здрач, обагрен в синьо и охра, сух, благоуханен и студен.

Орелът-риба връхлита върху ятата облаци. Настъпва часът на кучетата-демони. Тънък слой пясък се разстила над полето с мъртъвци. Дълга пукнатина се отваря над пурпурните светове на следвремето. От зенита падат парчета накълцан октопод. Здрачът е с вкус на морска сол край дюни. О, млъкни най-сетне, певцо на небето, земята те проклена и миражите ти умират!

Вечерният хлад се спускаше по склоновете, изложени на западния вятър. Боро потрепера в измисления си жабаруж. Но това бе последната му вечер в Сюджазан и не му се щеше да се затваря в някой подслон два часа преди тръгването. През всеки сезон нощите в пустинята бяха великолепни и ледени. Ще се променя за втори път – помисли си той. По рождение притежаваше вкус към познанието, към знанието заради самото него, ето защо бе станал студент, после историк, археолог, лингвист, етнолог – всичко това представляваше първият етап от живота му. Промяната бе освободила у него дремещата склонност към мечтата, към художественото и духовно творчество. Прогрес... Да, човек се променя, за да се развива. Знаем, че не всички са съгласни с тази гледна точка. Но аз вярвам... Ако неговото собствено развитие продължи, какъв ще стане

Боро Уругало следващия път? Помагач или може би селянин? След пет или десет години ще настъпи третата промяна. Третата, великата промяна, която твърде малко хора познават. Тя ще го отведе в тайния свят на Мара. Роден в Театриондия, под владичеството на Йемена, той бе живял в Натилондия, под владичеството на Алтаире, и сега се приготвяше за връщане в Театриондия – такъв бе законът. По-късно щеше да достигне Мара – рая на избраниците. Засмя се. Със сигурност не е рай. Едва един процент от мъжете и жените на Вариана достигаха до четвъртия сезон на живота – Мара далечната. Или кой знае – Мара близката. Но Боро вярваше в щастливата си звезда. Бе сигурен, че ще стигне до края.

Появи се сержант Зомбал в измачкан жабаруж, с пукната стъклена каска и миражна пушка в издължената си бяла ръка на пианист. Мечтател и музикант. Още един, който очакваше промяната, за да напусне пустинята.

– Добър вечер, господин командващ.

– О, стига – каза Боро, – няма вече командващ. След малко повече от час изчезвам. Посока Натилондия, след това Силбоа – празникът на промяната. За мен играта на война свърши.

– А аз все още играя – каза Зомбал. – Така че до последния момент ще си командващият Уругало.

Боро се усмихна със съмнение. Вярваше ли сержант Зомбал в истинността на войната, в съществуването на Торогун, в заплахата от южните номади, която неотменно тегнеше над Вариана? Той бе мечтател като повечето войници на Алазимуна и честно играеше ролята си в голямото мечтание на Торогун. Единствено главнокомандващият и няколко „офицери“ съзнателно приемаха истината. Но дълбоко в себе си те вярваха в Торогун... този Торогун, който бяха създали и който бе точно толкова нужен на Вариана, колкото двете й кралици и мъдреците от пустинята.

Сержант Зомбал запали лулата си и се загледа в свещения тобоган, който се издуваше и разпръскваше наред огромно пурпурновиолетово петно – морето на Боро, откъдето на равни интервали се показваха пипалата на гигантски октопод.

– Ще съжаляваме за твоите миражи, командире. И ти също в името на Йем!

Боро се усмихна и сложи братски ръка на рамото на сержанта.

– Благодаря, Зом. Ще си спомням за теб. И за всички останали!

– Дойдох да ти кажа, че Алазимунът желае да те види преди тръгването. Очаква те в запарая.

– Генералът ли? – каза Боро разсеяно. Извърна се със съжаление. Сержант Зомбал му подаде ръка.

– Желая ти лек път и промяна. Скоро и мен ме очаква същото. Надявам се, че ще се видим в новите си кожи.

Пратеникът на Мара се казваше Абдан Юру. Беше в напреднала възраст, почти старец, но съвсем изправен, силно мургав, с младежко лице и поглед, с много гладка и тъмна, почти черна кожа. Африкански тип – изключително фини черти, широка уста с плътни устни, извити над блестящо белите зъби. Бръчиците край очите, леко увисналата кожа на брадичката и врата, малко отпуснатите тяло и крайници, насеченият свирещ глас, който от време на време незабележимо прегракваше поради липса на въздух, издаваха възрастта му, физическото изтощение и отпечатъка на времето, което течеше дори и в уединението на пустинята.

Сия Тарас се бе присъединила към него в къщата на помагачите в квартала Пиер д'Орион. Къщата на помагачите служеше за кметство, съдебна палата и болница. Абдан и неговата посетителка бяха седнали един до друг на пейката в голяма стая, която световодите, чрез хитроумна игра на сенки и светлини, разделяха без никаква преграда на килийки, различни по форма и размери.

– Третата промяна е най-голямото приключение в живота. Сия – каза мъдрецът от Юдерна.

И Сия се усмихна, без да отговори. Най-голямото приключение в живота – тя го знаеше. Беше готова. Щеше да тръгне за Силбоя без надежда за връщане. Повече нямаше да види Театриондия, както и градаблизък – Натилондия. Такъв бе законът – или правилото, или обичаят, или... Така беше! Абдан Юру или някой друг щеше да я отведе до портите на Мара. Самият той нямаше да влезе в селището. Той бе просто мъдрец от пустинята, велик помагач от Юдерна, който често се срещаше с жителите на Мара и изпълняваше за тях важни поръчения, но не знаеше почти нищо за техния живот и свят.

Сия Тарас, която правеше маски и водеше игра, щеше да навлезе в четвъртия сезон – сезона на осъществяването. А бе само на тридесет и девет години, възрастта на кралица Йемена, както се говореше. На двайсет и една години претърпя първата си промяна и разбра, че съдбата ѝ ще бъде изключителна. Въпреки всичко се чувстваше съвсем обикновена жена, все още твърде млада и жадна за всички плътски удоволствия. Далеч не бе изчерпала радостите на сегашното си призвание. И празникът – той може би завинаги щеше да я откъсне от всички, които

обичаше – започна изведнъж да я плаши, а не да я привлича или въодушевява.

– Разкажи ми за признаците си – нежно подхвана Абдан.

Сия скри лице в ръцете си. Притиснатите към устата ѝ длани пригушаваха гласа ѝ. Сладостните признаци, мъчителните признаци. Усещането, че се подмладяваш, че се откъсваш. Надеждата и вината. Сия се чувстваше все по-отчуждена от децата си, Лизор и Джанин, и почти чужда на самата себе си. В същото време изпитваше някакъв нов прилив на чувственост и смъртно отвращение от живота си. Паметта ѝ се замъгляваше, но въпреки това си спомняше за детството така, сякаш го бе загубила вчера... Рязко отдръпна ръце. Лицето ѝ бе разстроено, а в зелените ѝ очи проблясваха безумни пламъчета... Абдан ѝ отговори, че тя обича децата си и страда, че трябва да ги напусне, което е съвсем естествено. Сетне се изправи и я хвана за ръка. „Ела!“ Сия последва мъдрецата от пустинята. „Да излезем.“ Поток светлина я докосна и оцвети в бледозелено дългия ѝ син абуд. В съседната зала се разиграваше твърде буйна драма. Гръмки гласове, думи, откъслечни думи, думи, смехове проникваха от време на време през дървената преграда. Във Вариана театърът бе навред. Тук театърът бе нещо много повече, отколкото е бил някога за която и да е друга цивилизация.

Излязоха на улицата-коридор. Световодите хвърляха ярка светлина върху обраслите с мъх и зеленика стени, а целият таван представляваше едно огледало. По каменните стълбища растеше трева. Свеж ветрец, пропит с аромата на изтравниче, свиреше нежно в амбразуриите, дуплеше водата в басейните и освежаваше кожата на минавачите с миниатюрни капчици. При това се намираха три етажа под повърхността.

Стигнаха до малък парк с велосипедна площадка за децата и дансинг за възрастните. По маслиновите дръвчета подскачаха малки птички. В миниатюрно езерце цапаха патици... Сия се приближи до огледалото, окачено за улеснение при размяната на дрехи над едно магазинче. Огледа се внимателно, прехапа пребледнелите си устни и леко потърка клепачи. В черните коси, които се спускаха като водопад от двете страни над високото чело, разкривайки само белотата на заоблените скули, се криеха няколко сиви нишки. На Абдан му се стори, че чертите ѝ отчасти бяха придобили някаква непозната мекота. Може би успокоение или примирение? Усмивката напираше около устата и край очите ѝ, но тя все още я съдържаше. А Абдан Юру я гледеше разнежено.

– Третата промяна е много по-дълбока от предните две – каза той. – Ще претърпиш окончателно изменение и дори децата ти едва ще те

познат, ако можеш да ги откриеш, когато напуснеш Силбоа.

– Но Още е много рано. Не съм готова за Мара!

– Човек никога не е напълно готов за живота... и за смъртта.

– Третата промяна като смъртта ли е?

– Не, тя е като живота.

Съвсем младо мургаво девойче с шоколадов тен се приближи до Сия, опря рамо о нейното, обгърна талията ѝ с една ръка, сетне застана плътно срещу нея. Сия се усмихна, без да помръдне.

– Мисля, че горе-долу сме на един ръст – каза младото момиче. – Искаш ли да си разменим дрехите?

– Всички?

– О, да, всички!

Абдан Юру запали лулата си, докато двете жени се събличаха. Доста деца се събраха да ги наблюдават. Сия малко кокетничеше. Гордеше се много с телосложението си, благодарение на което можеше да размени дрехите си с млади момичета. Не след дълго бе облечена в кафява туника и жълто пае. Между впрочем това облекло ѝ отиваше много. Със замислен вид Абдан похвали гърдите и бедрата ѝ.

– Абдан – отговори тя, – аз не съм стара. Бих искала все още да се любя, когато заживея в Мара!

Мъдрецът от Юдерна се засмя високо, малко присмехулно.

– И се страхуваш, че ще ти попречат ли?

– Не знам. Страхувам се, че след това няма да имам вече желание!

– Е, тогава мога да те успокоя – ще имаш страшно голямо желание!

– Значи Мара не е нещо като манастир?

– Маранците, които познавам, нямат вид на монаси, нито на монахини.

– Но те са стари!

– Така е. Ти вероятно ще бъдеш от най-младите. Но някои от тях нямат и петдесет години.,

– Задушавам се – каза Сия. – Цялата съм в пот...

– Това е признак за промяната. Не ми изглежда да е чак толкова топло. Нека влезем в магазинчето.

Абдан бутна една вратичка от плетен бамбук и те се озоваха в просторна стая, чиито стени бяха покрити с разноцветни тапети, а на пода имаше дебел килим. Високо голо момиче обясняваше устройството на тялото си пред две малки момчета, които бяха събули своите пае. Щръкналите им членове свидетелстваха за интереса, с който следяха урока. Абдан и Сия седнаха в един ъгъл. Сия свали нагръдната си превръзка,

която доста притискаше пицния ѝ бюст. Абдан склучи мургавите си ръце около коленете.

– Човек не може да откаже промяната, скъпа Сия. Както едно дете не може да откаже да се роди. Веднъж в Юдерна срещнах отшелник, който на петдесет и осем години се променяше за първи път. Той олицетворяваше най-чистото, най-съвършеното щастие. И си помисли за всички, които ти завиждат. Ако третата промяна се извърши на шейсет години, човек може да се страхува да не би да е твърде късно. Маранците казват, че никога не е твърде късно да се осъществиш, но на мен не ми се вярва... Ти нямаш още четирийсет години, Сия. Пред себе си имаш бъдеще и ще достигнеш до онова висше състояние на човечеството, което мъдреците от хилядолетия насам напразно са се мъчели да постигнат. Великото творение. Мутацията...

– Точно от това се страхувам, Абдан. Не съм узряла за мъдростта. Винаги съм била крайно чувствена и нищо не ми подсказва, че ще стана по-улегнала. Напротив – сега съм по-неспокойна, отколкото по време на втората ми промяна. В състояние на постоянна възбуда съм. Имам желание...

Абдан улови младата жена за ръка и я отведе в средата на стаята. След това я накара да се обърне към него и да го погледне в очите:

– Ако не вярваш на мен, трябва да вярваш на жената, в която ще се превърнеш след няколко дни или седмици. Жена, която ще има властта да разреши всички свои проблеми и дори тези на другите.

– Благодаря ти, че ме окуражаваш, Абдан – каза Сия. – Толкова съм тъжна...

– Надявам се, че си щастлив – каза Белксан на Сол Вали. – Ние, мъжете и жените на Вариана, сме създадени за щастие. Нашата страна е страна на щастието. Щастие чрез осъществяване на всеки в свободата. Тук над нас бдят кралиците. И помагачите играят своята скромна роля.

– Не се занимавам с политика – призна Сол. – Но не съм толкова щастлив, колкото бих могъл да бъда. Вече четирийсет години съм в същата кожа и искам да се променя!

– Разбира се – каза младата помагачка. – Всеки има право на промяна. Това е основното правило на нашия живот.

Сол прокара мазолеста, покрита с кафеникави петънца ръка, по твърдите си, вече прошарени коси и вдигайки очи към небето, попита наивно и настойчиво:

– Защо не и аз?

Белксан прехапа сочните си устни.

– Защо не и ти? – повтори тя.

– Аз съм непълноценен, непълноценен! – изстена той.

– Съветва ли се с помагач лекар?

– При... Всички помагачи не са ли лекари?

– Не, съвсем не. Аз например нищо не разбирам от медицина.

Сол си събу една обувка и сякаш потъна в съзерцание на пръстите на краката си.

– Тялото е здраво, но главата е увредена – каза той. – Бях при много помагачи и всички те ми казаха, че нещо в главата ми не е наред. А един от тях ми каза, че единствено кралицата можела да ме излекува. Тогава поисках аудиенция. Това беше Обад Насо, мъдрец от Юдерна. Според него кралицата можела почти всичко. Достатъчно било да вярваш много силно в нея. А аз, честно казано, не съм особено вярващ. Но нищо не ми струва да опитам. Заклех се, че ще опитам.

Белксан кимна с глава

– Аз ще ти помогна, Сол. Обещавам ти, че ще видиш кралицата. Може би не още днес, но в най-скоро време. Мъдреците от Юдерна са във връзка с маранците и познават по-добре от когото и да било историята и философията на Вариана. Може да им имаш доверие. Точно сега в двореца се намира един, Ханг Ковалдес, който е от най-ярките мислители. Ще те заведе при него. Сигурна съм, че ще ти помогне... Каж ми, Сол, имаш ли жена и деца?

Сол наведе глава и започна нервно да опипва възглавничката, на която бе седнал.

– Имам син, наречен Оро, който трябва да е на петнайсет години, но не съм го виждал от много отдавна. Майка му се промени преди няколко години. Предполагам, че го е отвела в Театриондия. Той бе твърде млад. Сега съм съвсем сам, но това не ми пречи. Аз съм добър търсач на неща и постоянно съм зает.

– Всъщност може би точно това е проблемът ти – твърде много работиш.

Сол зяпна от учудване. Очите, челото, заостреният му обучен нос се сбръчкаха.

– Как така?

– Не знам, Сол. Работата, нещата... това не е животът. Ако прекалено мислиш за работата си, често забравяш да живееш. Мисля, че за известно време трябва да зарежеш нещата.

– Ако се променя, обещавам ти, че ще ги зарежа завинаги. Искан ми

се да стана решител.

– Възможно е. Но не винаги може да се избере същността на промяната. Тя е записана в теб. Може би е записано, че ще станеш решител.

– Или – изсмя се язвително Сол – в скапаната ми тиква е записано, че никога няма да се променя!

– Не бъди песимист.

– Опитвам си късмета все пак.

Белксан се изтегна на възглавницата. Сол я изгледа с раздражение. Предпочиташе веднага да го отведе при мъдреца Ханг. Имаше чувството, че си губи времето. Белксан бе притворила очи. Високо вдигнатата далма откриваше загорелите ѝ бедра. Сол се усмихна одобрително.

– Сам си – каза младата жена, – но все пак от време на време се любиш, нали? Сол въздъхна дълбоко.

– Обикновено не се харесвам много на жените – призна той. – Някои се любят с мен срещу камъни от Тилези. Или за пера. Или за каквото и да е: за неща... Когато ми се прииска жена и съм сам, помолвам някоя помагачка.

– В това няма нищо срамно – каза Белксан. – Аз харесвам ли ти?

Тя развърза отгоре своята далма и откри две златисти полукълба с плътни розови връхчета. Сол облиза устни и преглътна нервно.

– Твърде си хубава за мен.

– Глупчо. Ти от Вариана ли си или не? Прегърна го с една ръка през врата и зарови пръсти в косите му.

– Искаш ли да прекараш една цяла нощ с мен, Сол Вали?

Двайсет и третият Алазимун бе оставил зеления си хитрон върху облегалката на един стол, бе захвърлил на леглото шапката си с перо и облякъл горнището на пижама над платнения си бежов панталон. Белокожа брюнетка, която Боро не познаваше, внимателно сресваше посивялата му брада и пееше тъжния пустинен припев: „Алегани! Алегани! Дъждът вали!“ Боро несъзнателно бе започнал да пресмята наум: всеки Алазимун оставаше средно малко по-малко от десет години начело на сюджазанската армия. Войната срещу Торогун продължаваше поне от два века, а нито един документ, дори и от най-секретните, не бе по-стар от сто години. Два века или повече! Защото войната бе може би по-стара от длъжността главнокомандващ, чието значение на стар език беше „меч господен“.

Двайсет и третият Алазимун бе отдаден на театъра, гениален носач на маска, на когото войната на Юга предлагаше достойна роля. Когато Боро Уругало влезе в стаята – малка, но луксозна, като се имаше предвид, че бе разположена във военен пост на предна линия, – принцът-воин издаде неясно ръмжене, намести се удобно във фотьойла, с отметната назад глава и разтворени крака, а по дебелиите му устни, които образуваха ярко червено петно между мустаците и брадата му, се плъзна сладострастна усмивка. И представлението продължи (за назидание на гвардейския ефрейтор, на Боро или на самото момиче?) – един истински играч на роля е винаги с лепната на лицето маска. Ефрейторът имаше прекрасно изражение на мистичен мечтател. Той сигурно с цялата си душа вярваше в Торогун и войната на Юга. А що се отнася до компанията на двајсет и третия Алазимун, то тя бе красива, нежна, сериозна, наглед отнесена, но сигурна в себе си. В светлокафявия ѝ, почти червеникав поглед се четеше тайнствената мощ на решителността, която можеше да превърне тази непозната, ако тя пожелаеше, в истински генерал на Армията на Юга.

Боро стоеше на прага, замръзнал сякаш в стойка мирно. Малко се бе поуморил от тази игра, но не се поддаде на нетърпението. Изминаха няколко минути. Роля, маски, очакване: времето! Ние, хората от Вариана, победихме времето. Всъщност не съвсем точно: ние превърнахме времето в наш съюзник, наш приятел.

Младата брюнетка не довърши задачата си, най-сетне остави гребена и мина пред Алазимуна и Боро.

– Достатъчно, Лизор. Свободна си – каза тя на ефрейтора от охраната, който стоеше неподвижен до вратата, дълбоко замечтан. Боро обърна глава. Не бе забелязал, че ефрейторът е жена.

– Затвори вратата, Лайна – каза Алазимунът. – Трябва да си поговорим с Уругало.

Лайна изглежда продължително Боро и по гърба му пробягаха тръпка. Това момиче притежаваше някаква сила, която той не можеше да определи. Усмихна се притеснено, като се чудеше дали не се е изчервил.

– аз съм Боро Уругало – каза той.

– Нашият велик създател на миражи.

– Правя каквото мога.

– Не обичам твоите миражи. Мисля, че ти липсва въображение.

– Един добър мираж винаги трябва да е банален.

– А освен това направо ми писна от целия този маскарад.

Тя наблегна на последната дума, което прозвуча като открита атака срещу Алазимуна – първия сред носачите на маски.

– Маскарад, който трае от векове, вече не е само маскарад – спокойно отговори генералът. – В най-лошия случай е експеримент. Ти какво мислиш, Боро? Вземи една възглавница и седни. Не си длъжен да отговаряш.

– Мисля, че това е един успешен експеримент – каза Боро, като се отпусна на възглавницата. – Не говоря само за войната срещу Торогун. Вариана е един успешен експеримент. Благодарение на гения на Ослобо Маслорово. Така мисля аз.

– Вашият Маслорово никога не е съществувал – презрително подхвърли Лайна. – Той е мит, точно както Торогун.

Усмихнат, Боро кръстоса ръце върху дясното си коляно.

– Може би си права. Но какво значение има това? Всъщност може ли да се каже, че Торогун не съществува? За двеста години не го ли превърнахме в истинска реалност?

В този момент Лайна се развихри. Под учудения поглед на Боро и загадъчния, може би съучастнически взор на двайсет и третия Алазимун тя подхвана, все по-високо, дълга, злъчна реч – фанатична, екзалтирана проповед:

– Тази война... тази война, когато дойдох тук, мислех, че е само фарс. И наистина е такава. Но тя е част от заговор срещу народа на Вариана. Вие двамата можете да се смеете колкото си искате. Вие сте мечтатели или носачи на маски. Не правите никаква разлика между истината и лъжата. Или пък обичате лъжата повече от истината. Така че тази комедия ви харесва, тя ви забавлява. Казвате, че е необходима за сигурността и единството на двете Ондии. Но това може би означава просто, че тя е необходима на тези, които не желаят нашият свят да се развива.

Промяната! Само тази дума ви е в устата. Всеки има право да се променя. При условие, че обществото остава неподвижно! Имаме правото и задължението да се променяме, но всякакво развитие ни е забранено. От колко века съществува Вариана? Два? Три? Без значение. Това е един неизменяем свят, свят в застой. Иначе казано – мъртъв. Не е ли така? Понеже животът е промяна, нашето общество, което отказва да се движи, да се развива, е загиващо общество. Когато всички лъжи, които паят тази цивилизация, рухнат като Йерихонските стени¹...

Алазимуният прекъсна Лайна с лявата си ръка, а с дясната извади лулата от устата си и попита със свъсени вежди:

– Какви лъжи, Лайна? Трябва да уточниш. Бихме желали да чуем твоята реч, но понякога ни е трудно да следим мисълта ти.

Боро съдържаше усмивката си. И други преди Лайна бяха казвали това, което говореше тя и което приблизително представляваше гледната точка на революционната партия Танда. В най-общ смисъл младата жена бе права. Вероятно цивилизацията на Вариана бе резултат на исторически и философски компромис. Тя е застинала, или поне изглежда такава, но какъв смисъл има да продължаваш напред, когато вече си стигнал? За да отидеш къде?

– Какви лъжи ли? – възмути се Лайна. – Като че ли вие не знаете! Най-напред тази измислена, напълно откачена война...

– Истинска война ли предпочиташ? – попита Боро.

– Може би. Истинските войни са наложени на хората. А тази, която хората ден след ден създават отново, е абсолютна, война от любов към войната.

– Само дето никой не умира.

– А Мара... Най-отвратителната лъжа е Мара!

Боро погледна Лайна с възхищение. Тя явно не принадлежеше към партията Танда, иначе не би направила подобна сцена пред Алазимуна. Тандаините никога не се бяха нахвърляли върху Мара – далечния и свещен град на четвъртия сезон. Лайна бе индивидуалистка, анархистка, страшно прозорлива и същевременно невероятно лишена от интуиция. Или може би тя също носеше маска и играеше роля? Ако наистина бе искрена, разкъсвана от мислещия и неспособен да разбира емпатично културата и обществото на Вариана разум, как да ѝ помогне? Как да ѝ докаже, че миражите убиват, без да убиват, че народът на Вариана вярва

---

1. Крепост в Палестина, обсадена от евреите. По заповед на господ войските обикалят седем дни стените. На седмия ден, след седмата обиколка, всички извикали дружно и стените се сринали с грохот. (Библ.). Б, пр.

в Торогун, без да вярва? Ако не е носачка на маски, а рационалистка, заблудена в страната на Ондия, оцеляла от кой знае какъв потоп, как да я накара да усети, че лъжите, които тя заклеява с такова възмущение, са само повърхността на голямата игра, желана и водена повече или по-малко съзнателно от целия народ? Дълбоко в себе си хората от Натилондия и Театриондия, знаеха, че Торогун е мит. Но те не си позволяваха да изразят тази отричаща и разрушителна мисъл. Съмняваме се, че животът сам по себе си е безсмислен, и въпреки това упорито се вкочваме в битието и съществуването, сякаш откриваме някакъв смисъл. И всеки избягва да постави този, в крайна сметка, съвсем незначителен въпрос. Мъжете и жените на Вариана не бяха непълноценни поданици, манипулирани от тайнствени господари. Те знаеха, че имат нужда от Торогун и Мара, както човек има нужда от безпокойство и надежда. Торогун представляваше вечно далечната заплаха, която внасяше едновременно окраска на тревога и успокоение, необходима на колективната душа на Вариана. Що се отнася до Мара, тя бе натоварена с надеждата. Свещеният град бе може би мит (Боро не можеше да каже точно), но четвъртият сезон бе реалност и венец на цяла една култура. В това не можеше да се съмнява. Духовна култура, основаваща се върху специализацията на характеристиките, която позволяваше на хората да развият напълно своите възможности. В известен смисъл ние всички сме мутанти. Но, разбира се, истинските мутанти са избраниците за третата промяна – маратите...

– Каква лъжа е Мара? – попита Алазимунът, наблюдавайки жълтеникавите спирали, които се издигаха от лулата му, натъпкана с арко, тютюна на мечтателите – и Боро пушеше понякога такъв, – а не с клад или със скобсан, какъвто обикновено предпочитаха носачите на маски. Боро сви рамене: лъжата Мара – тези думи все още леко го жегваха. Въпреки всичко Лайна несъмнено имаше право.

– Мара не съществува! – яростно отговори младата жена. – Пет години обикалям пустинята. На север, на изток, на запад! Цели пет години... И не открих Мара!

– Ще я откриеш след третата си промяна – каза генералът.

– Няма да се променям повече – отговори Лайна.

Тя гледаше Боро със странна усмивка. Коя бе всъщност Лайна? Изведнъж сниши тон и попита почти смирено:

– Мога ли да се прибера с теб, Боро Уругало? Уморена съм. Страхувам се, че ще се разболея тук, сред пустинята. Бих искала...

– Ако Алазимунът е съгласен, аз нямам нищо против – каза Боро.

Генералът избухна в смях.

– Лайна, не знам дали ще намеря друга като теб, толкова сръчна, за да ми реше брадата. Но мисля, че ти и Боро имате много неща да си казвате. Тръгнете заедно... и не ме забравяйте веднага.

– Ако срещна някой кандидат за двайсет и четвърти Алазимун, ще ти го изпратя по специалната поща за дребни услуги – каза Боро.

– Остават ми най-малко още пет години да изкарам в пустинята. За да водя една несъществуваща война... Аз съм генералът на лъжите, Алазимунът на миражите. Имай милост към мен, Лайна!

Лайна се усмихна и се отпусна – погледът ѝ се успокои, чертите ѝ омекнаха. Тогава Боро разбра, че тя също бе носачка на маски. Драмата, която току-що изигра за него, бе изпитание, провокация или нещо подобно.

Но защо точно аз? Кой се интересува от Боро Уругало? И кой стои зад Лайна?

В началото на XXI век ръждивата проказа, болест по растенията, срещу която нямаше никакви средства, бе превърнала повече от половината планета в пустиня.

Един хубав ден, без видима причина, тя изчезна, но след като бе променила лицето на Земята по-дълбоко, отколкото два века история. Северна Америка вече не съществуваше. Петдесет-шейсет процента от Стария континент бяха опустошени... Дори една всеобща атомна война не би могла да унищожи повече хора и животни.

Вариана представляваше оазис, около двеста хиляди квадратни километра в една десет пъти по-голяма пустиня или по-скоро относително добре защитен архипелаг сред море от пясък и скали. Но и в самия оазис ръждивата проказа бе унищожила много растителни видове и бе оставила милиони хектара мъртва земя, която може би никога нямаше да се съживи. Дори зоните, които болестта не бе засегнала, бяха много бедни – защото изобщо си бяха такива, защото още преди проказата екологичното равновесие на по-голямата част от Земята бе нарушено (проказата може би беше просто следствие) и защото оцелелите флора и фауна чак сега, два века по-късно, започваха да се съвземат...

Анархистичното устройство на обществото, философията на пълната свобода и непринуденият начин на живот във Вариана бяха породени от сливането на двата фактора – изолацията и крайната бедност – и, без съмнение, с малко помощ от страна на съдбата, чиято същност оставаше неясна и която наричаха Ослобо Маслорово...

Земя, скъпяща своите плодове и свидлива на красотите си – такава беше Вариана. Нейните жители не дължаха почти нищо на природата. И

ако при тези условия страната им бе гостоприемна, то това се дължеше на тяхната щедрост, на желанието да създадат една приветлива родина за самите тях и за всички, които търсеха такава, а не на богатствата на почвата или мекия климат. Тъй като Вариана бе разположена на юг, тя се радваше на много слънце. Слънцето, реките, водопадите и няколко термални извора представляваха всъщност единствените енергийни източници на двете Ондии. Температурната разлика между деня и нощта бе много по-голяма, отколкото преди катаклизма, ето защо три четвърти от жилищата бяха подземни. Милиони световоди пренасяха слънчевата светлина на десет, двайсет, а понякога и на повече метри под повърхността и я разпространяваха непроменена из апартаментите, обществените сгради, улиците, парковете и градините (бяха успели дори да създадат значителни насаждения под земята). По този начин в голямата си част двете Ондии се разпростираха под кухи хълмове... На повърхността се намигаха главно ферми, магазини и работилници – всички обществена собственост, – което им придаваше повече вид на селски райони, отколкото на истински град. Навсякъде се издигаха вятърни генератори и преобразуватели на слънчевата енергия – широки огледала с форма на лопати.

Тези, които живееха на повърхността, използваха за отопление слънчева или електрическа енергия (електричество получаваха от вятъра). Но когато нощите бяха много студени или едновременно нямаше нито вятър, нито слънце, те се подслоняваха в подземния град – там спяха и живееха в обществени къщи и апартаменти, където, съвсем естествено, в зависимост от свободното място, ги посрещаша техните приятели от Вариана (такова беше приетото обръщение). Частна собственост не съществуваше и всеки, работлив или ленив, сръчен или несръчен, силен или немощен, кадърен или некадърен имаше едни и същи права върху пространството и вещите. За отопление и климатизация на подземните райони се използваше слънчева, а твърде често и геотермична енергия. По този начин консумацията на драгоценните калории бе намалена почти до седемдесет процента от необходимата за един град на повърхността.

Това положение имаше и свое психологическо обяснение. След катастрофата с ръждивата проказа хората изпитваха повече от когато и да било нужда от сигурност. Беше им нужно нещо повече от дом – подслон, крепост. Дебели стени, труднодостъпни входове... Жителите на Вариана в своите подземни, но слънчеви апартаменти се чувстваха и телом, и духом „на топло“, на сигурно място.

Всеки се хранеше до насита, защото реколтата бивате разпределяна възможно най-безпристрастно, без намесата на административния апарат или правителството. За това следяха преданите и помагачите. Крадците и мошениците в случай на рецидив бяха осъждани на промяна. Впрочем те самите искаха да се променят. И се променяха. Обикновено след празника се завръщаха по-предани от преданите!

Икономиката бе рационална и човечна, тоест разпределяща. С други думи, тя можеше да се определи като пазарна икономика, но на безплатния пазар.

Всички се обличаха, освен тези, които предпочитаха през лятото да ходят голи. Те бяха малцинство – поне сред възрастните. Дрехите се разменяха много често. Особено дрехите на жените. Съществуваха определени места за размяна. Но абудите, латите, далмите, паете и роклите преминаваха толкова често от ръка на ръка или по-скоро от кожа на кожа, че размените се извършваха навсякъде: на улицата, по тревните площи, в театъра, пред входовете на магазините... Да се видят две млади жени, а понякога и три-четири да се събличат без никакво стеснение, за да си разменят някоя премяна, бельо или украшения, бе често срещано, но винаги високо ценено зрелище. Някои си позволяваха лукса да носят всеки ден нов тоалет. Безплатно. Достатъчно бе на публично място да съблечеш част от дрехите или бельото, което служеше като подкана, и желаещите за размяна веднага се втурваха! Кралица Йемена например имаше навика на всеки пет дни да застава гола пред двореца, за да поднови гардероба си.

Мебелите, инструментите, машините, превозните средства принадлежаха на целия колектив, тоест по принцип на града (но най-често казаха, което бе едно и също, на кралицата...). Все пак имаше изключение – изолираните общности на помагачите, като тези от Юдерна (великите помагачи от пустинята), имаха право да притежават собствени машини и инструменти, които, разбира се използваша за благо на всички, според възможностите и нуждите.

Жителите на Вариана се обичаха един друг, въпреки че никакъв бог не изискваше това от тях. Техните съседи от Гълф Юниън и Република Миябад не можеха да разберат, нито да приемат такова чудо. А всъщност нямаше никакво чудо. Тук бяха премахнати двете големи пречки за приятелството и братството между хората. Най-напред частната собственост – да кажем направо собствеността. Самото чувство за собственост бе прогонено от сърцата на хората. На второ място –

индустриалното общество с неговите гигантски машини и потискаща организация... Към това икономическо и социално освобождение се прибавяше и един по-сложен и загадъчен психологически фактор: промяната.

Промяната не можеше да се определи, нито да се обясни. Едва ли можеше и да се опише. Тя представляваше осъществяването, разрешено и желано от обществото, на най-дълбокото желание, което притежава всяко същество. И всеки трябва да търси в себе си това желание, за да го опознае... Във всеки случай никой не може сам да задоволи в себе си този глад. Промяната става възможна благодарение на прекрасното давление, което оказва огромното обществено взаимосъгласие. Всеки опит да се изясни по-дълбоко това явление би бил измамен и непредпазлив.

– Нашата пратеничка в Сюджазан се е върнала заедно с Боро Уругало – съобщи Джизана Жерал на Абдан Юру, когото всички наричаха „стария мъдрец от Юдерна“... Те се разхождаха из подземната градина на стария театър Ослобо. Оптически ефект скриваше тавана на вътрешния град. От лявата страна се издигаха скамейките на театъра. Абдан бе облечен в зелена туника и бяло пае, а Джизана в червенорозово лати. Вървяха над една надвиснала улица, по пътечка, покрита с малки камъчета и оградена с рози, джуджета, перести храсти, кактуси, водоскоци и раковини. Вечерната светлина обвиваше с млечен воал белите статуи на прекрасни девойки и млади богове. Човек имаше чувството, че е на повърхността, в някаква оранжерия, в която се процежда слънчева светлина.

– Лайна желае войната да свърши – каза Джизана.

– Всички маранци го желаят – отговори Абдан. – Страхувам се, че някой ден ще бъдем изправени пред истинска война. Но Торогун е злото, а борбата против злото никога не трябва да престава. Ние сме просто изпълнители и не можем да решим, че войната е свършила. Всички ние притежаваме, мисля, твърде добре развита възможност да установяваме взаимнопроникваща връзка с колективния дух на Вариана и да разбираме неговите желания, които за нас са заповеди. Ето какво трябва да се опитаме да обясним на Лайна. А народът все още има нужда от тази война. Очевидно е, струва ми се. Някои виждат в подобно положение доказателство за незрялостта на нашето общество, но това е безсмислица. Никой не желае да се върнем към едни чисто рационални общество и култура. Напротив, фактът, че нашата общност осъзнава своите дълбоки нужди и успява да ги задоволи на възможно най-ниската цена, доказва нейната зрелост.

– Благодаря за прекрасното изложение, велики вожде! – подхвърли с усмивка Джизана. – И аз мисля горе-долу по същия начин, но, признавам, ти го изразяваш по-добре от мен.

– Въпрос на упражнения. Пък и стара носталгия – обичам да играя на учител в нашия свят без училища.

Джизана съгледа една леха, покрита с мъх – истинска полянка сред полудивите розови храсти. Тя коленичи на един крак, претърколи се настрани и грациозно се излегна. Абдан стори същото след кратко колебание, подчертано от съучастническа усмивка. Розовото лати на Джизана се разтвори над голите ѝ крака, над пълните ѝ, силно загорели бедра, чак до миниатюрните бикини, под които прозираше тъмно като косите ѝ на южнячка окосмяване. Въпреки че бе мъдрец, Абдан съумя да оцени това зрелище. Но не показва никакво смущение. Джизана се облегна на лакът и го погледна.

– Абдан, мисля, че ще те помоля за едно нарушение.

– Няма нарушение – каза Абдан, – защото няма устав. Добре, слушам те.

– Става въпрос за Боро Уругало, новия спътник на Лайна. Те се срещнаха в Сюджазан. Боро воюва три години като създател на миражи. Според Алазимуна той е един от най-добрите създатели на миражи, които армията познава от доста време насам. Мечтател, който през първата част от живота си е бил знаещ, а през втората се е развил много. Неговото пребиваване на юг заслужава висока оценка, защото той напълно осъзнава митологичния характер на Торогун. Знае, че е водил въображаема война, за да защитава не територията на Вариана, а духовното ѝ равновесие. Сега се готви да замине за празника в Силбоа. Ще претърпи втората си промяна и бих искала...

Излегнал се с цял ръст на тревата, с ръце зад тила, Абдан повдигна леко глава, за да погледне Джизана.

– Разбрах те чудесно, Джи. Той е станал приятел на Лайна и ги искаш да го приемем сред нас след втората му промяна. Както Лайна.

– Лайна е чудесна.

– Въпреки омразата ѝ към Торогун.

– В известен смисъл съм съгласна с нея.

– Аз също. Но ние трябва да свикнем с Торогун и войната на Юга. И да се надяваме, че скоро няма да водим истинска война... Що се отнася до Боро, трябва да избегнем всичко, което би напомняло за привилегирован избор. Не знам точно какво трябва да направим.

– Много просто, Абдан. На практика Боро притежава всички наши

знания и възможности...

– Всъщност който и да е мъж и която и да е жена от Вариана притежават всички наши знания и възможности...

– Но той си дава сметка за това. Не ни остава нищо друго, освен да констатираме, че е един от нас.

– Ловко – съгласи се Абдан Юру. – Ловко и безупречно. Ще се заемеш ли с това, Джизана?

– Разбира се. Ще се нагърбиш ли да отговаряш на въпросите на Симла?

– Вярно, Гам Симла. Тук ли е вече пратеникът на Миябад?

– Ще пристигне.

– Ще се заема с него. Толкова обичам да играя на даскал, нали! Бих искал да се срещна с твоето протеже Боро Уругало. Но по-късно.

Джизана се изправи. Латито се затвори над мускулестите ѝ бедра. С крайчеца на пръстите отърси от коленете си полепналите по кожата ѝ пясък и мъх. Дари Аблан със спокойна, нежна, изпълнена с уважение, преданост и обещание, но същевременно и братска усмивка.

– Ще се заема с посрещането на Гам Симла и ще видя какви са плановете на Боро Уругало.

Ароматът на тялото и косите ѝ достигна за момент до обонянието на мъдреца от Юдерна. В този свят, в който никой никога не принадлежеше на никого, Абдан знаеше, че Джизана, стига той да го пожелае, ще бъде негова тялом и духом.

Лизор приближаваше шестнайсет години. Тя притежаваше в голяма слепен характерните черти на подрастващите от Вариана – учудваща смесица от зрелост и безгрижие; преждевременно физическо съзряване, съпроводено с пълноценно развитие на духовните възможности, придобити от най-ранна възраст, което ни най-малко не противоречеше на недържимото влечение към смеха и игрите.

Лежеше полугола върху пухени възглавници под отвора на световода, в запазеното за нея кътче от апартамента. Бе вдигнала пердето, зад което при нужда се усамотяваше. Рядко изпитваше нужда да е сама. Усмиваше се с пълното съзнание, че Сия разглежда тялото ѝ. Беше хубава, нежна, умна. Никога не бе ходила на училище, защото в Натилондия, където бе родена, нямаше училища, както нямаше и в Театриондия, където живееше след втората промяна на Сия. Но въпреки това тя знаеше да чете, да пише, да рисува, да пее. Познаваше старата история, историята на индустриалното общество, на света преди Вариана. Увеличаше се

от социология на помощта, от философията на Вай Торано (Вай Торано не беше човек, а общност в пустинята) и от теорията на полупроводниците. Тъчеше, подреждаше камъни, правеше планини и макети, измисляше истории и ги разказваше. И накрая, винаги навреме, отдаваше деня си на преданост към кралицата... Истинско малко чудо, като по-голямата част от девойките на Вариана. Но едно независимо чудо, с много труден характер.

Понякога Сия Тарас си казваше, че нейната малка Лизор е напълно способна да се оправя сама. В следващия момент си мислеше, че това е невъзможно. Тя е още бебе, никога няма да се справи! След като размислеше. Сия стигаше до извода, че страховете ѝ, както и надеждите бяха безпочвени. В Театриондия изобщо не липсваха помагачи (пропорцията на мъжете и жените, отговарящи повече или по-малко на това призвание, надвишаваше петнайсет процента от населението, срещу десет процента в Натилондия). А корпусът на преданите на кралицата (повече от половината от хората отдаваха по три-четири дни преданост на месец) напълно заслужаваше името си. Фактът, че Сия отиваше в Мара през Силбоа, както и нейната трета промяна със сигурност бяха допринесли много за успеха на девойката и за добрите чувства, които околните изпитваха към нея. Още повече че брат ѝ, Джедин самотника, не желаше да споделя популярността. Той продължаваше да се крие един господ знае къде и да живее както винаги като дивак. Но Сия не се тревожеше за сина си. Джидин бе мъж, готов да посрещне съдбата си. Неговото призвание бе рядко срещано, но интересно – дебнещ ловец. Той винаги умееше да открие различните служби, които напълно отговаряха на същността му.

Каква щеше да стане Лизор? Не се знаеше. Тя нямаше никакво определено призвание – нещо, което последните няколко години се случваше на все повече младежи в Ондия. Бе способна в най-различни области, но никъде – особено изявена, а и физическите удоволствия като че ли не я привличаха кой знае колко (Сия почти никога не я бе виждала да се люби, въпреки че бе много желана от младежите... и дори от момичетата). Всъщност можеше да се каже какво евентуално нямаше да стане. Лизор нямаше да бъде водач на игра, нито решител, нито носач на маски, нито занаятчия, нито мечтател, нито помагач, нито търсач на неща... Но Сия знаеше, че присъствието ѝ с нищо не би решило проблемите на дъщеря ѝ – ако приемем, че Лизор имаше проблеми – и че обществото като цяло трябваше да насочва младежите към развитие на тяхната същност и към осъществяването на заговорите им. А това общество почти винаги бе изпълнявало задачите си. Може би Сия наистина се чувстваше виновна, както ѝ бе подсказал Абдан Юру. Или пък усещаше някаква липса? Вината не прикриваше ли липсата на нещо? И защо тая липса? Защото ще замина, ще напусна Ондия и ще опозная един нов живот, който ме плаши, затова ли? Защото бих искала да се чувствам незаменима, а не е така, нали? Защото не представлявам нищо за децата си и всъщност никой няма нужда от мен, нали? Но никой не е незаменим. Това е силата на нашето общество. Всеки помага на всекиго и никой няма нужда от точно определен човек. Това е силата или може би – слабостта? Е, няма съмнение, че подобно положение на нещата вреди на личните чувствени връзки. Но лошо ли е това? Най-важна е свободата, а ние сме свободни, както не е бил никой друг народ в цялата история на Земята... Дори някой помагач или предан, които са в постоянна услуга на обществото, могат да се оттеглят, без да оставят празнота. Те знаят, че местата им ще бъдат заети и че никой няма да страда особено от тяхното отсъствие. И това е добре. Нашият свят е постигнал едно почти идеално равновесие. Може би твърде идеално. Ще трябва да попитам маранците какво мислят по този въпрос. Но те може би не мислят нищо. Може изобщо да не се интересуват какво става извън крепостта им...

Сия скучаеше. При приближаване на промяната често става така. Човек все повече и повече се откъсва от миналото си, не изпитва особен интерес към настоящия живот. Чувстваш изменението, мутацията, но новото същество, което скоро ще бъдеш, все още е неоформено, неясно. Страдаш от липса на душа. Ставаш чужд на себе си... Сия бе изоставила всякаква активна дейност, докато при предните промени си бе наложила

да се държи до последния ден. Тя упражняваше три основни професии – дизайнер към едно модно ателие, измисляше и шиеше костюми за историческия театър Ахмед Рао и преподаваше на децата дегизиране и игра с маски... Обичаше страстно всяка една от тези професии. Често изпитваше чувството, че чрез тях напълно изразява цялата си личност и че се осъществява прекрасно (което не й пречеше да отдава четири-пет дни от месеца в преданост). Не, не желаше да се променя за трети път. Дори не мислеше за това. Но сега вече бе късно. Нищо не я интересуваше. Дори трудно възпроизвеждаше хиляди пъти повтаряни движения. Паметта ѝ се замъгляваше, в съзнанието ѝ образите се объркваха, а думите се блъскаха из устата ѝ и спираха на устните ѝ. (Заекването и другите смущения на речта представляваха едни от първите известяващи близката промяна признаци.) Бе започнала да наблюдава дъщеря си с маниакална настойчивост и Лизор го забеляза. Дъщеря, която вече не обичаше. Поне не както преди. Това много я плашеше. Сия се нуждаеше повече от когато и да било от любов, но самата тя се усещаше неспособна да изпита силно чувство. Това бе признак. Още един признак. Промяната наблюдаваше. Сия страдеше от самота. Човек винаги се променя сам.

Живееше в голяма, малко мрачна стая, разположена на втори подземен етаж на една къща в квартал Рао, недалеч от театъра, където работеше три-четири часа всеки втори ден. Рогозки, завеси, пердета и кожи разделяха стаята на шест части: по една за децата – но Джадин почти никога не идваше и стаята му често бе заета от минаващи приятели – една за самата нея, кухня, работен кът, стая за минаващи... От известно време Лизор също отсъстваше често. Това беше нормално. Момчета, които Сия дори не познаваше, ползваха леглото ѝ, възглавниците, кожите, куклите, игрите и книгите ѝ. Всъщност апартаментите бяха всеобща собственост. Редовните наематели на някоя стая (или на повече) имаха само частично и ограничено право над пространството, което им бе предоставено от общността. Много хора предпочитаха да нямат постоянно жилище и ходеха от къща на къща, за да се хранят, да спят и да живеят. Тези номади не се натрапваха – кодексът на учтивостта във Вариана (или гражданският кодекс) не им го позволяваше. Редовният наемател не бе задължен да приема минаващите... Всъщност във Вариана не съществуваха наказания, нито задължения. Опитът доказваше, че и най-големият неудачник, и най-нежеланият бездомник в крайна сметка намираха подслон, преди да се помолят за четвърти път. В Театриондия не съществуваха нито ключове, нито ключалки, нито каквото и да е от този род. Кражбите, както и престъпленията бяха напълно безсмислени.

Крадците и убийците, ако се намереха такива, биваха осъждани на незабавна промяна.

Сия бе легнала по корем, опряла брадичка на кръстосаните си ръце. На три крачки от нея Лизор се бе изтегнала в същата поза, заобиколена от куклите си, една книга и китара. От време на време подръпваше разсеяно някоя струна. Запълваше по нормален начин нормалното си свободно време, докато Сия вече не четеше, не свиреше, не слушаше музика, не рисуаше. Нищо не я привличаше. Дори не ѝ се говореше и трудно понасяше присъствието на помагачите. Чакаше...

Изправи се, прекоси стаята и се отпусна до прозореца, който започваше от пода и гледаше към малко кръгло площадче, потопено в слънчева светлина, струяща от световода, разположен на горния етаж. Това селско площадче служеше за обща всекидневна на пет-шест апартамента, разположени на долното ниво. Някаква двойка се любеше в сянката на смокиново дърво, а възрастен мъж в пончо даваше уроци по пиано на малко голо момиченце.

Някой влезе в стаята. Сия с мъка вдигна поглед. Посетителят бе млад мъж. Знаеше, че го познава. Вероятно бе приятел на Лизор, но не се сети кой е. Почувства, че паметта ѝ започва да работи и веднага след това се отказва. Всички спомени се разпиляваха в мозъка ѝ. Извърна се към дъщеря си, която също ѝ се стори съвсем непозната. Момчето бе красиво. Направи две крачки към нея и ѝ се усмихна. Понеже го намираще за приятен и хубав, застана на колене, за да го посрещне, и му отвърна с усмивка.

– Добър ден – рече той и разбра, че тя не го позна. Каза ѝ името си, но Сия поклати глава през смях. Нищо не си спомняше. Бе забравила дори възрастта си. Чувстваше се друга, следователно бе млада. Изпитваше желание да се люби с Поанго. Показа му го без колебание. Изведнъж тялото ѝ, нервите, сърцето и главата ѝ безкрайно олекнаха. Разтвори деколтето на латито и почти изцяло откри гърдите си. Поанго ѝ помогна да се изправи. Лизор им помахаше с крайчеца на пръстите си за поздрав и спусна завесата, с която се уединяваше. Сия отведе Поанго в стаята си, отдалечена на не повече от три метра, но за да стигнат до нея, трябваше да се промъкнат през тайнствен лабиринт от рогозки и пердета, между възглавници и възглавнички и хиляди други щедро разпръснати предмети. Водеше младежа, хванала го за ръка, и се любуваше на профила му. Поанго нямаше и двайсет години. Вече не си спомняше кой беше, какви бяха отношенията му с Лизор, пък и не я интересуваше. С някаква ненадейна и дива страст се бе влюбила в русите му коси, в кожата му –

едновременно розова и златиста, в светлите му, зелени или сини очи. Дете на Севера. Изглеждаше й крехък и това още повече усилваше желанието й.

Попита го със страх дали бърза. Отговори й отрицателно. Не си даваше сметка, че го омайва – заради промяната, която се извършваше в нея, – или не смееше да го повярва. Когато процесът на промяната започне, личността, обречена на нова съдба, преминава през своего рода циклотермична криза. Периодите на екзалтация, сила и радост следват с неизменен ритъм периодите на униние, умора и безразличие. Сия, без да си дава сметка, току-що бе преминала в щастлива фаза. Една будна част от съзнанието й отбеляза този факт. Разбра, че вътрешният механизъм, който водеше до промяната, наистина бе заработил. Започваше прераждането. Скоро щеше да се наложи да замине за Силбоа. Но не и на часа. По-късно щеше да мисли за това.

Пое ръцете на Поанго, погали ги и започна да го съблича. След малко забрави напълно, че подготвящата се дълбоко в нея промяна бе трета и след празника я очакваха Мара и нейните загадки.

За Боро Уругало този период също бе благоприятен. Усещаше как в него се раждат, нарастват и накрая избухват луди пориви. Някаква прекрасна възбуда. Чувство за груба мощ, за пълно освобождаване. Вътрешната тежест на получените наготово идеи, на тъмните страхове, на забранените спомени, които тегнеха в душата му като студен камък и не й позволяваха да литне към висините на радостта и силата – всичко това бе пометено, отнесено, унищожено. Промяната е мъчителна само когато човек се съпротивлява на процеса. Ако човек се остави на течението, ако го приеме, експериментът може да бъде приятен и възбуждащ. (Но Боро знаеше, че чувството за пълноценност и освобождаване, което изпитва в определени моменти, е отчасти илюзорно.) При всички положения удоволствието бе по-силно от страданието дори в моментите на униние.

Боро притискаше Лайна в слабите си ръце и се смееше от блаженство и въодушевление. Това бе естествен, физиологичен смях, чрез който се освобождаваше от прекалената жизненост, от преливащата радост, от поройния прилив на младост... И Лайна, строгата Лайна, обхваната от заразата, на свой ред се смееше до сълзи, без да може да си поеме дъх.

Придружи новата си приятелка до Театриондия, вместо да се прибере у дома, в Натилондия, което противоречеше малко на обичая. По принцип всеки трябваше да тръгне за празника на промяната от своя

град. Но Боро не даваше и пет пари за обичаите на Вариана. Не, всъщност не беше точно така – намираше ги мъдри и смислени. Но той инстинктивно се поставяше извън тези норми и разговорите, които проведе на връщане със загадъчната Лайна, не промениха мнението му. Пътуването трая три дни – един ден с електрически камион, за да стигнат до лагера с храмовете; един ден с дирижабъл до Лизория, на южната граница на Вариана; и един ден с влак до Театриондия... През цялото това време спореха, додето устните им пресъхнеха, и се любеха до задъхване. Но Боро все още бе далеч от разкриването на тайната, наречена Лайна. Носач на маски, играч на роли – водач на игра, решител, комбинатор, мисионер, тълкувател на закона – младата жена бе всичко това и дори нещо повече. Горедолу така си представяше маранците. Освободени от жаждата за индивидуализъм, който характеризира първата част от живота, мъжете и жените, преминали третата промяна, трябваше да достигнат до по-висше качество на съществуването, когато всички човешки заложби се развиват едновременно във всеки. Поне такава беше според него целта на промяната, за която е мечтал Основателят Ослобо Маслорово. Между другото Боро се съмняваше, че жителите на Мара стоят затворени в отдалечения град, както твърдяха слуховете. Наистина така се говореше, но на едно по-висше ниво – за онзи, който притежаваше нужната чувствителност – подобни приказки нашепваха нещо друго. И Боро бе открил в народното съзнание (за да опрости нещата...) скритото, неизразено, но много силно усещане, че маранците бяха в града.

Веднъж бе попитал Лайна:

– Скъпа, ти не си ли случайно маранско дете, което се е изгубило?

Лайна бе отрекла, но не изглеждаше особено изненадана. Ако не беше от Мара, то сигурно знаеше нещо важно за маранците или поддържаше тайни връзки с тях... Тя отведе Боро в стария театър Ослобо, разположен в истински земеделски район, с подземни ферми и хижи на повърхността, заобиколени от ливади, където пасяха овце и коне, и земи, в които цъфтяха ябълки и жълтееха жита. Великите помагачи от Юдерна (тези, които понякога наричаха мъдреците на пустинята) живееха тук в общности или просто минаваха. Старият театър, както гласеше табелката на входа, принадлежеше само на тях. Тази почти частна собственост представляваше нарушение на закона на Вариана. Боро се питаше защо мъдреците имат нужда от собствено място – те несъмнено заслужаваха това нарушение, – където можеха да се затварят, тоест да се скрият. Тази претенция също излизаше извън рамките на общото право.

Лайна и Боро вече не се разделяха. Младата жена бе заявила на спътника си, че ще го придружи до Силбоа. От любов и любопитство – защото при нея не ставаше въпрос за промяна. От няколко години тя бе навлязла в третия сезон на живота си и мислеше, че повече няма да се променя. „Вече нямам нужда от промяна!“ – заявяваше гордо тя, което съвсем убеди Боро, че хипотезата му не бе съвсем погрешна...

– Обещавам ти, скъпи, ще те придружа до Силбоа. И още отсега ще започна да свиквам с теб.

И двамата се смееха. Отпуснаха се сред кожата, сплели тела, слели полови органи, в игри и милувки. Бяха като богове. Изведнъж Боро потръпна. Току-що бе навлязъл в депресивната фаза и веднага си даде сметка за това. Отново се почувства като малко дете. При невероятната сигурност на Вариана беше по-добре да си малко дете. Всякаква гордост го напусна. Дори самото понятие за гордост изчезна от съзнанието му. Подслони се в нежните, гостоприемни ръце, които се протягаха към него. Лайна го залюля майчински.

– Скъпи мой, моя любов, съкровище мое... И Боро реши, че тези думи са много приятни за слушане.

– Имате избор, ваше превъзходителство – каза Абдан Юру. – Надуваем стол, дървен стол, възглавница или килимче за медитация като на мъдреците от пустинята?

Гам Симла, извънреден посланик на Република Миябад, поклати глава със съчастническа усмивка. Отдавна познаваше особения хумор на хората от Юдерна (между които без съмнение се криеха загадъчните маранци).

– Значи липсва само дъска с гвоздеи!

– За бога, ваше превъзходителство, ние не сме мазохисти.

Очите на мъдреца от Юдерна блестяха лукаво. Симла наблюдаваше домакина си с весело-тревожна благосклонност. Посетителят, облечен в бял абуд, с боси крака и дълги сиви коси, падащи върху слабите му рамене, бе определено индийски тип – гладка и силно загоряла, почти кафява кожа, черни, твърде удължени очи, високи скули... Абдан го прие в малка подземна стаичка на стария театър, в която дракон бълваше слънцето от зиналата си паст. Беше съвсем като дневната светлина. Завесите образуваха сенчест кът. Таванът не се виждаше и човек имаше чувството, че слънцето греє на небето от десет места.

– Зарежете това „ваше превъзходителство“, приятелю! – каза пратеникът на Маябад. – Може би не сме чак толкова освободени като вас, но

от доста време вече не си играем на превъзходителства. Не го правим дори с нашите съседни капиталистите от Гълф Юниън!

Абдан Юру приседна на пети.

– А, Г. Ю. все още ли е капиталистическа?

– В известен смисъл, да.

Гам Симла сложи две възглавници една върху друга и седна облегнат на стената, с лице към събеседника си.

– Ще бъда откровен с вас. Когато идвам във Вариана – а сега съм за пети път, – винаги оставам изненадан от вашето пълно непознаване на външния свят. Знам, че идеята за всеобщо планетарно общество е изоставена отпреди век, но имам чувството, че вие страшно сте се затворили в себе си, а това не е нормално... Не, не ми отговаряйте. Сега не можем да узнаем кой има право и кой не. Вие сте се оставили на инстинктите си. Историята ще отговори...

– Вече няма история.

– Не съм толкова сигурен като вас. Да кажем бъдещето... Разбира се, вие имате предимството да бъдете остров сред пустинята. И тъй като на тази планета не съществува никаква въздушна сила – освен Г.Ю., които са миролюбиви, – пустинята ви защитава идеално. Абдан скръсти ръце върху голото си коляно, което потрепери, после тялото му се отпусна бавно, мускул по мускул. Мъдрецът от Юдерна затвори очи.

– Не само пустинята, Гам. И нищо не доказва, че Г.Ю. са толкова миролюбиви. От друга страна, ние не сме чак дотам лекомислени, колкото, изглежда, ни мислите. Обществото на Вариана е може би най-неагресивното, което някога е съществувало на Земята. Въпреки това сме във война от самото създаване на Ондиите. Постоянна война...

– Но това не истинска война. А ако ви бяха атакували...

– Не е истинска ли? Всъщност, от ваша гледна точка... Ако Торогун, демонът на Земята, е... вие бихте казали мит, но не е точно това... ако Торогун не е истински, то неизвестни субекти, дошли от не знам къде – може би от вашите области, – многократно са ни нападали съвсем наистина. И те бяха отблъснати от нашите войници с оръжията, които ни служат срещу Торогун. И хората на Алазимун, поне по-голямата част от тях, не направиха никаква разлика.

– Признавам, че сме силно заинтригувани от вашите оръжия, изстрелващи миражи. Но тъй като сигурно става въпрос за военна тайна, няма да ви разпитвам...

Абдан Юру се измя с характерното за него свистене.

– Питайте колкото си искате, ваше... приятелю! Във Вариана има

всичко друго, само не и военни тайни.

Гам Симла наведе очи и зараглежда втренчено килима между кафявите си нозе.

– Не го правя само от любопитство. Оръжията за изстрелване на миражи ни се струват типичен продукт на цивилизацията на Вариана. Доколкото знаем, те не струват скъпо... а бюджетът за отбраната на страната ни е много нисък.

– И съседите ви са твърде силни – добави Абдан.

– Да, съседите ни са твърде силни. Можете ли да потвърдите, че тези оръжия са ефикасни?

– Не мога да твърдя подобно нещо.

– Жалко. Въпреки това агресорите, които вашите части са отблъснали, са били...

– ... победени от миражи ли? Това е безспорен факт. Но все пак, както казахте, тези оръжия са типичен продукт на нашата цивилизация. Те действат само в ръцете и под контрола на мъжете и жените от Вариана. Освен това тези хора трябва да са в естествената си среда и да имат съзнанието, че защитават страната си. Пушките и оръдията за миражи не могат да се изнасят. Ние сме много бедни: нямаме нищо за продаване, нито за купуване.

– Сигурен съм, че ако желяхте, щяхте да имате доста за продаване... и малко за купуване. Ние също сме много бедни. Нямаме възможности да купуваме много неща. Просто искаме да създадем евтини оръжия, за да защитаваме границите си. Най-вече оръжия, които да не проливат кръв, защото мисля, че ние сме също тъй миролюбиви като вас.

– И като Г. Ю...

– И като Г. Ю... Тъй като сте щедри – по-щедри, отколкото бедни, – може би ще ни помогнете да създадем собствени оръжия за миражи.

– О, нито помагачите от Юдерна, нито пък занаятчиите на Ондия ще ви откажат да видите как се правят тези оръжия. Но ще трябва да направите собствен начин да си служите с тях.

– Благодаря.

– Един що-годе опитен дърводелец сигурно прави по една пушка за миражи на ден. В случай на нужда бихме могли да произведем петстотин хиляди пушки за три дни и да въоръжим населението за десет дни. На склад имаме около двайсет и пет хиляди оръдия. А нашите занаятчици измислят постоянно нови модели които можем да изпитваме във войната в Сюджазан. Имаме дори противосамолетни оръдия. Мисля, че са някъде около пет хиляди.

– Република Миябад е много по-уязвима поради географското си положение, ниската дисциплина на населението и изоставането във военно отношение.

– За Вариана просто „военно отношение“ не съществува. Мислим, че сме намерили разрешение на собствените си проблеми. Но не е сигурно, че сме в състояние да помогнем и на вас. Ще си помислим.

Гам Симла отново се вгълби за няколко секунди. От световода обилно струеше ярка, студена светлина. Някъде от горните етажи се носеше писклива мелодия, която сякаш идеше от празното небе.

– Искам да ви попитам още нещо, приятелю – каза представителят на Република Миябад.

– Слушам ви, приятелю.

Алтаире IX бе седнала на трона си, представляващ хаотично, но изкусно струпани кожи и надуваеми възглавници. Дългите ѝ венецианско руси коси се спускаха на необуздани потоци по синия абуд (в Натилондия синьото бе кралският цвят). На овалното ѝ лице с яки кости, характерни черти, правилен нос и решителна уста, сивите ѝ очи – трескави и пророчески, силно блестяха.

Заобиколена от шестима предани ѝ съветници – велики помагачи от пустинята (китките им бяха в окови, за да се изтъкне, че и те са мъже и жени като другите и че не се поставят умишлено или неволно над тези, които ще съдят), кралицата председателстваше съдебното заседание, на което трябваше да се явят стотина виновни, осъждани по принцип на насилствена промяна, и още толкова свободни просители на аудиенция. Кралицата отделяше най-много по минута на всеки просител или виновен, освен ако някой от нейните съветници или предани – тълкуватели на закона, не ѝ обърнеше внимание върху особения случай на дадено лице. Всеки ден в двореца имаше три-четиричасово заседание и кралицата излизаше изтощена, след като бе изразходвала безмерно мощта си да внушава и да се вживява.

Добре изработеният церемониал даваше възможност да се печели време, без да се създава впечатление, че Алтаире бърза. Виновните бяха придружавани от тълкувател на закона, просителите – от помагач или предан, понякога и от двамата. От друга страна, символично окованите предани и помагачи от кралския съвет познаваха някои от лицата. Само кралицата и нейният секретар – млад негър, едната китка на когото бе окована, а другата свободна, можеха да преглеждат някои бележки. Съветниците и тълкувателите на закона бяха задължени да се явяват с

празни ръце. В обществения живот на Вариана съществуваша много положения, при които обичаят не позволяваше да се използват документи за доказателство, справка, за припомняне или за каквато и да е цел. Същата неписана забрана обхващаше между другото и записването на човешкия глас, което се считаше за недосяланост. Тази практика водеше началото си от *Едикта против бюрократите*, който някои познавачи на историята приписваха на самия Основател, обаче младите тълкуватели на закона често оспорваха това твърдение. Едиктът, разбира се, не отричаше напълно стойността на документите. Просто по общо съгласие се ограничаваха да не ги употребяват в тържествени случаи... Що се отнася до виновните, те бяха голи, въпреки че обичаят изобщо не го изискваше. Това, че се представяха голи пред кралицата, бе знак на разкаяние и показваше желанието за промяна. Някои свободни просители също сваляха дрехите си в знак на смирение и усърдие. Така бе постъпил и Сол Вали, придружен от Белксан. „Трябва да докажеш на кралицата, че наистина искаш да се промениш“ – бе казал на Сол мислителят Ханг Ковалдес, който сега седеше окован отляво на Алтаире. Сол размишляваше цяла нощ в прегръдките на Белксан, твърде притеснен, за да може да заспи или да се люби. На зазоряване вече бе взел решение. „След моята промяна искам да бъда решител. Трябва веднага да се науча да решавам.“ Белксан одобри избора му, без обаче да крие тревогата си:

– Ще посмееш ли да се представиш гол пред кралицата, като виновен?

– Интересува ме само едно нещо – да се променя. И само кралицата може да ме спаси. Ще се явя гол пред нея и тя ще разбере, че наистина искам да се променя...

Вентилаторите раздвижваха въздуха в съдебната зала. Разпрашителите насищаха с благовония атмосферата. Световодите рисуваха в пространството въздушни, леки, безплътни форми – прозрачни пеперуди, паяжини в цветовете на дъгата, небе, отразено във вода, водорасли, гриви, ириси, въздушни нишки паяжина и снежни кристали... Високият, ясен глас на кралицата се издигаше сред тишината. Гласовете на съветниците, просителите и тълкувателите на закона й отговаряха с един тон пониско. Няколко музикални акорда отмерваха изказванията на Алтаире и даваха сигнал за почивките, които тя си разрешаваше около четири пъти на час.

В момента пред господарката стоеше с наведена глава млада мургава жена, на около трийсет години, висока, с италиански или гръцки тип красота. Обвинена, че е изоставила бебето си, тя се признаваше за

виновна и желаше промяната, наложена ѝ от общността. Беше гола. Висока, красива, с наведена глава. Гола. Гъсто, къдраво руно образуваше на корема и между стегнатите ѝ бедра вълнуващ черен тригълник. Придружаваше я млад и стеснителен тълкувател на закона. Кралицата изглеждаше изненадана – този тип престъпления бяха от изключителна рядкост. Терминът „изоставила“ означаваше, че младата жена е искала да остави детето си да умре. Ако не е искала да го отгледа, можела е да го даде на помагачите и никой в нищо нямаше да я обвини. Заинтригувана, Алтаире се наведе към Ханг Ковалдес, окован малко под нея за една неудобна табуретка:

– Познаваш ли това момиче, Ханг?

– Запознах се с нейния случай. Алтаире. Теса не е родена във Варяна. Запазила е някои стари вярвания...

– Какво си направила, Теса? – попита кралицата.

Младата жена търсеше думи, за да отговори. Мина известно време. Устните ѝ помръдваха, но от устата ѝ не излизаше никакъв звук. Най-накрая произнесе с мъка:

– Исках да спася бебето от грижите на помагачите...

– Но защо, Теса? – попита внимателно кралицата. – То можеше да умре. Нали обичаше детето, Теса? Нали не искаше то да умре? Каж ми, защо?

– Господи! – изстена Теса. – Аз... аз мислех, че синът ми е в божите ръце. Аз не... Мислех, че само господ...

– Твоят бог библиейският бог ли е?

– Да!

– Имаш право да вярваш в който си искаш бог, но синът ти пък има право да живее. Теса вдигна глава.

– Знам. Искам да се променя. Искам да бъда като другите!

– Дори с риск да загубиш вярата си?

– Да!

– Добре – каза кралицата.

Тя вдигна двете си ръце и ги протегна към Теса, която стоеше на три крачки от нея, прикривайки с длани гърдите си.

– Ти ще се промениш! Ще тръгнеш веднага за Силбоа! Заповядвам промяната в теб да започне! Късмет! И сбогом...

Скоро след това дойде редът на Сол Вали. Секретарят подаде на господарката втория списък – на просителите на аудиенция.

– Ти ли си Сол Вали?

Сол се изправи, стегна закръгленото си и тежко тяло в твърде

комична и едновременно патетична стойка мирно.

– Да, моя кралице.

– Какво желаеш?

– Утре ставам на четирийсет години. Никога досега не съм преживявал промяна. Искам да стана решител.

– Добре – каза кралицата.

Ханг Ковалдес скришом направи знак на Алтаире, която се наведе към него: „Запознат съм със случая. Можеш да заповядаш промяната...“

– Ще заминеш за Силбоа – каза кралицата.

– Да, моя кралице – отговори Сол.

– Заповядвам да познаеш промяната!

Сол бе затворил очи. Трескаво бучене изпълваше главата му. Невеоятно силно чувство на очакване сковаваше съзнанието му и обтягаше нервите му. От време на време го обливаха вълни надежда и той получаваше усещане за свежест. После изведнъж по гръбначния му стълб премина мощна тръпка и го отхвърли малко назад. Само отчасти осъзнаваше какво става с него. Но знаеше, че в съзнанието и тялото му се извършва нещо необикновено. Може би дори нещо свръхестествено. Винаги бе вярвал в кралицата. Вярваше, че тя може с едно изречение да му даде това, което желае. Може също чака и да откаже. Но тя се бе съгласила да го избави, него, най-скромния сред търсачите на неща! Заповядвам да познаеш промяната – в главата на Сол Вали някакво приказно ехо повтори сто хиляди пъти тези думи, обладали непреодолима мощ: *Заповядвам да... промяната!* ПРОМЯНАТА! ПРОМЯНАТА!

Кралицата добави:

– Всичко е наред, Сол! Процесът се извършва. Ти започваш да се променяш! Всичко най-добро! Сбогом!

ПРОМЯНАТА!ПРОМЯНАТА!

Сол усети нечие безкрайно нежно докосване до ръката си. Белксан... Коя беше Белксан? Невъзможно беше да си спомни. Хлъцна от щастие. Промяната – това беше промяната! В началото започваше така, с главозамайващи дупки в паметта. Благодарение силата на кралицата! Благодаря, Алтаире... Искаше да коленичи пред трона, но усети, че някой го избута – друг просител или пазач от двореца. Бе отворил очи, но зрението му си оставаше странно замъглено. Белксан го повлече. Съзнаваше, че е гол, но това вече не го притесняваше. Чувствуваеше се пиян; залиташе след младата жена. Белксан случайно го докосна и той се възбуди страшно силно. Усещането бе вълнуващо, възбуждащо и същевременно почти болезнено. Като че ли цялото му тяло изведнъж бе

придобило твърдостта и мощта на члена му. Избухна в смях и хукна след Белксан. Без да забележи, бяха излезли от съдебната зала. Намираха се в нещо като дрешник. Младата жена му подаде дрехите. Той ги пое, повъртя ги в ръцете си, гледаше Белксан и се смееше като луд. Бе твърде възбуден, за да се облече. Хвана втвърдения си член, взе ръката на Белксан, постави дланта ѝ на корема си и продължи да се смее.

– Дете! – възкликна Белксан. Сол я погледна с възхищение.

– Наистина! Отново съм дете. Но се възбудям като бог. И ще се променя!

– Във Вариана съществува ли тайно правителство? – попита Гам Симла.

– Не разбирам съвсем добре въпроса ви, приятелю – отговори Абдан Юру.

– Вие нямате официално правителство, нямате видимо правителство. Двете кралици, Йемена и Алтаире, брюнетката и блондинката, африканката и скандинавката, са просто символи. Те нямат никаква власт.

– Тук грешите, приятелю. Наистина властта им не е от политическо естество – същността ѝ е магическа, но реална.

– Значи това е религиозна власт?

– Ако имаме предвид дълбокия смисъл на думата, която идва от *religare*, свързвам. Не отричам, че кралиците символизират и в известен смисъл материализират *възрките*, съществуващи между нас. По този начин те превръщат нашия народ в едно единно цяло, в голямо племе, в огромен клан, в многочленно същество...

– Като обществото в кошера ли?

– Или това в мравуняка? Не, Симла. Ние нямаме нищо общо с общността на насекомите. Просто мислим, че човек не може да се осъществи извън обществото. Нашето общество е създадено така, че да помага на човека да живее, да развива неговите способности, да му позволи да извърви докрай съдбата си. И то в свобода и щастие. Невъзможно ли? Ние мислим, че е възможно. Може би съществуват хиляди други, подобри от нашия начин, но ние също трябва да сме на прав път, защото народът на Вариана е свободен и щастлив... О, разбира се, можем и без нашите кралици. Но те са удобни и ние така ги обичаме! Когато някоя Йемена или Алтаире се умори от задачата си, избираме заместничка и за нас това е необикновено събитие. Няма нищо общо, кълна ви се, с президентските избори в Гълф Юниън! Помолим ли ги да си отидат, те ще го сторят изискано, ако не и с радост. Но тогава ще трябва да измислим някаква институция, която да ги замества. Кому е нужно?

– Това нас не ни интересува, Юру. Ние искаме само по-добре да ви разберем. Значи вие нямате правителство?

– Не.

– А вие, мъдреците от пустинята, великите помагачи от Юдерна, не представлявате ли своего рода окултно правителство?

– Не.

– Мара не е ли тайната столица на Вариана?

– О, Мара...

– Искате да кажете, че Мара... не съществува?

– Кой знае?

– Всъщност това е без значение. Все пак вие, Абдан Юру, принадлежите към управляващата класа, нали? В Натилондия ме приемате вие, а не някой друг.

– Ще ви обърна внимание, Гам Симла, че вие сам поискахте да ме видите, за което ви благодаря. Освен това аз съм помагач.

– Велик помагач.

– Което означава две неща. Първо, че мога да се посветя напълно на помощта и взаимопомощта. Второ, че съм на разположение за каквато и да е помощ. Но тъй като добре се сработвам с хората, често ми възлагат да посрещам гости.

– Кой ви го възлага?

– Кралицата или нейните предани. Помагачите от Юдерна. Народът.

– Кой взема решения във Вариана?

– Решителите. Много рядко кралицата. Всеки може да решава. Но решителите са на разположение, когато имаме нужда от тях.

– В такъв случай значи решителите са истинските ръководители на Вариана?

– Не, ни най-малко. Не повече, отколкото помагачите, мечтателите или преданите.

– Ето нещо, което не разбираме – специализацията по характери.

– Не съм сигурен, че това е кой знае колко важно. Тя не е самоцел, а може би средство. Някакво странично явление. Някои мислят, че тази специализация ограничава хората в осъществяването на пълния им аз. Но може би трябва да умеем да се ограничаваме? А освен това съществува и промяната. Най-вече третата промяна, която позволява да се преодолее всякаква специализация и ограничаване.

– Третата промяна, която свършва с Мара ли?

– Да.

– И може би с великите помагачи от пустинята?

– Може би.

– За вас помагачът е идеалното обществено същество, нали?

– Помагачът е циментът на обществото. Може да се строи и само с цимент, но къщите, построени така, винаги изглеждат малко груби. Великите помагачи от пустинята не са подтиквани просто от желание. Те имат собствена философия на действието.

– Но все пак имате някаква администрация. На практика преданите на кралицата са чиновници...

– Може и така да се каже. Но понятието администрация ни е твърде чуждо. Почти всеки жител на Вариана от дванайсетгодишна възраст посвещава на всеки десет дни по един за преданост към кралицата. Някои посвещават и по два-три. А някои посвещават почти цялото си време.

– Нация от пет-шест милиона трябва да бъде управлявана.

– Ние не сме нация. Понятието нация също ни е чуждо.

– Мисля, че си играете с думите, Абдан. Имате територия, господарка – по-точно две, – армия, която защитава тази територия дори и врагът да е въображаем...

– Да приемем.

– Да речем, че се оправяте без правителство. Но без администрация! Нека си представим, че... Всъщност каквото и да е! Да вземем един пример: транспортът, пътищата. Имате и транспорт, и пътища. Много пътища, защото градовете ви са пръснати. На практика те представляват гъсто заселени селски райони.

– По-голямата част на градовете е под земята. Благодарение на световодите.

– Да... Търся убедителен пример!

– И не откривате ли? Може би защото администрацията, под маската на обществената необходимост, има за цел да защитава собствеността и различните привилегии? Може би защото не е необходима?

– Да оставим пътищата. Но хората, богатата...

– Няма блага!

– Но има хора. Един съвсем прост пример: военната служба.

– Няма военна служба.

– Да, но войната...

– В Сюджазан онзи, който иска да се бие, съобщава това на някой помагач или предан. Ако отговаря на условията, определени от военните закони, помагачът или преданият се заемат с неговия случай.

- Военните закони ли?
- Нашите военни закони. Най-вече психологическите закони.
- Значи армия от доброволци. Това не е ли опасно за демокрацията?
- Нашата армия не е опасна за нашата демокрация.
- Не избрах добър пример. Но гражданското състояние...
- Не ни е нужно гражданско състояние.
- Сватбите...
- Няма сватби.
- Обществената чистота...
- Имаме красиви помагачки и яки предани, които посрещат мръсните хора край слънчевите резервоари и им сапунисват гърбовете.
- Съдебните спорове...
- Имаме тълкуватели на законите.
- А изпълнението на съдебните решения...
- Щом тълкувателите на закона стигнат до единомислие, някой предан на кралицата установява това, записва общото мнение и първият минаващ решител решава въз основа на него...
- А ако мине някой друг решител и вземе противно решение?
- Когато някой друг решител е решил нещо, трябва други четирима да са единодушни, за да анулират неговото решение. Такъв е обичаят.
- Но ако някой се откаже да се подчини на решението?
- Рядко се стига дотам. Това би означавало да се поеме много сериозен психологически и емоционален риск. Този, който отказва да се съобрази с решението на общността, може да е болен, луд или абсолютно сигурен в себе си. Ако е болен, тогава това е работа на помагачите-лекари или на мислителите.
- Кой ще определи, че е болен?
- А, това не е лесно. Другите болни, помагачите, чувствителните – всички, които могат реално да преценят състоянието му. В крайна сметка и той самият. Ако противно на всички останали е убеден, че има право, тогава трябва да поиска аудиенция при кралицата. Накрая, независимо дали е имал право, или е бил на погрешен път (което не е съществено), той може да се присъедини към някоя общност от пустинята и да размишлява три години или, ако предпочита, да търси неща, което е все същото. Когато се завърне, ако проблемът още съществува, общността ще трябва да използва други форми. Такъв е обичаят.
- Училището...
- Няма училище.

– Образованието във Вариана не е ли задължително?

– Не. Както не е и интелигентността, физическата сила или ловкостта. Дори да не можеш и да свириш, пак никой няма да те упрекне!

– Колко неграмотни имате?

– Не знам, приятелю. Ние нямаме и статистика. Но мога да ви кажа, че аз лично не съм срещал човек над шестнайсет години, който да е неграмотен. Това не означава, че няма неграмотни, но те несъмнено се чувстват щастливи колкото другите, а може би и повече.

– Да се върнем на транспорта. Знаем, че във Вариана той е изключително бавен.

– Ние искаме да е така.

– КОЙ го иска?

– Ние всички, общността, народът... Никое наземно превозно средство не надвишава петдесет километра в час. Напълно достатъчно е и в рамките на това, което наричаме *човешки мащаб*. Впрочем средната скорост на движение в нашите градове е чувствително по-висока от кои в индустриалните градове от миналия век.

– Но вие притежавате дирижабли, които летят поне два пъти по-бързо. При всички положения имате нужда от някакъв пътен и въздушен правилник.

– Правила – да. Но не и правилник.

– Закон за пътищата?

– Пътния закон за честта и приятелството.

– Кой следи за спазването му?

– Не бързаме и се обичаме един друг – това е цялата ни тайна. Така че нямаме нужда от жандарми. Но винаги в случай на нужда могат да се притекат помагачите и преданите. Съществуват и наказания, за които виновните обикновено сами настояват.

– Добре, да си представим, че по един или друг начин се сдобия с бърза кола и започна да всявам паника в някой от вашите градове. Какво ще стане тогава?

– Интересен пример, Гам. Неотдавна имаме подобен случай. Мъж от Натилондия – може би отчаян, че на четирийсет и пет години все още не се е променил – се сдобил с водородна кола, произведена в Г.Ю., и преминал през града като луд, какъвто и бил. Убил двама души.

– И тълпата го линчувала, нали? Незабавен народен съд. Чух за това.

– О, не сте чули добре. Общността и тълкувателите на закона поискали от мъжа да унищожи колата и да съживи убитите.

– Май пак не чух добре. Изглежда, нещо оглушавам. Да съживи мъртвите? Това прави ли се във Вариана?

– В действителност мисля, че още никой не е успял. Но това бе подходящ случай, за да се опита отново. Решителите решиха, че всеки убиец трябва да се занимава сериозно с този проблем поне шест месеца. Никой не успя. Правейки извод от неуспеха си, всички те пожелаха да се променят – нещо, което, разбира се, кралицата веднага заповяда.

– Не разбирам. Как кралицата може да заповяда промяната?

– Чрез способността си да се вживява кралицата се обръща към подсъзнанието на поданиците си. Словото ѝ предизвиква шок, който води до събуждане. Да се промениш, означава да станеш. Кралицата заповядва на просителите и на виновните да станат това, което са наистина дълбоко в себе си. И подсъзнанието на мъжете и жените от Вариана чува този език. Знаете ли, приятелю, справяме се чудесно и без администрация.

Подземният град Натилондия имаше точно хиляда и един изхода. Може би това бе символично... Сол Вали излезе от квартал „Синьото слънце“ (наречен така заради световодите с призматична избирателност), мина с раница на гърба по улица „Болонди“, която представляваше зле осветен коридор, дълъг сто метра, след това пресече улица „Лудите“, където ставаше голямата размяна на новости, и се изкачи по стълбата „Венцеслас Вернер“, чийто парапет бе направен от стеблата на жива лоза. Накрая излезе на повърхността през изхода „Лукавия паяк“. Пред погледа му се откриха брястова горичка, извор, статуи на изчезнали животни, сред които разпозна елен, кукумявка и гълъб – не, не гълъб, защото все още имаше гълъби; това трябваше да е тривяк. Наоколо стърчаха приематели, подобни на уши и ръце, които представляваха очите на града... На пътя се появи момиче с гола гръд и се затича към него. Белксан!

– Чаках те – каза тя.

Боро и Лайна излязоха през изхода „Ловката змия“. В Театриондия имаше хиляда седемстотин и деветдесет изхода... Слънчевите приематели се издигаха сред най-гъсто населения квартал на наземния град. Всъщност това бе стар жилищен район, запазен почти изцяло и превърнат в театър. Тук постоянно се играеше някоя драма – или десет, или сто... Боро и Лайна се появиха от преддверие, обрасло с глицинии и нарове. Трупа актьори играеха нещо като хоро около пресъхнал извор. Сцената се наблюдаваше от прелестно червенокосо момиче, което бе седнало странично на бронзов кон и повдигаше с ръце голите си гърди. Боро и Лайна се включиха в играта. Кой ли не е актьор във Вариана? Пък и това бе предвкусане на празника... Скоро обаче ги разкриха, че са кандидати за промяна. Хорото ги отблъсна любезно, но твърдо и два̀сет гласа подвикнаха сърдечно и насмешливо:

– До Силбоа! До Садил! До Абодокару! Лайна махна предизвикателно:

– До Юдерна! До Мара! Продължиха по пътя, хванати за ръка.

Сия Тарас, правачка на маски в Театриондия, и Гам Симла, извънреден пратеник на Република Миябад, се познаваха от тази сутрин благодарение на Абдан Юру, мъдреца от пустинята, който ги представи един на друг и им препоръча да тръгнат заедно. Те напуснаха подземния град през вратата „Маскирания гълъб“. Около изхода имаше голям пазар за плодове и зеленчуци. Помагачите и търговците от квартала

„Лири“ пълнеха големи плетени кошници и ги струпваха на товароподемник. Сия направи знак на Гам Симла:

– Трябва да вземем някакви провизии за из път.

Пратеникът на Република Миябад се съгласи и машинално посегна към вътрешния джоб на туниката си. Сия се усмихна иронично. Във Вариана няма нужда от пари. Приблужи се до една сергия под сянката на отрупано с плод ябълково дръвче, обслужваха я две деца: съвсем голо момченце и момиченце с дълга рокля. Момчето се покатери на някакво столче, за да може Сия да се полюбува на младежкото му телосложение и загара на млад дивак.

– Аз съм на единайсет години – каза гой сериозно – и това е първият ми ден на преданост към кралица Йемена!

– Ние отиваме на празника – отговори Сия, – Какво можеш да ни дадеш? Детето се замисли.

– Не знам. Още съм нов в търговията. Но ще извикам Лони, тя е на тринайсет години. Тя знае.

Абдан Юру, мъдрият негър, маранецът, маскиран като велик помагач от пустинята, излезе от изхода „Хищния гущер“. Кварталът бе занаятчийски, със слънчева централа, дестилационна пещ с дървени въглища, парни машини, и вятърни централи. Към небето се издигаха множество струйки светъл дим, а от време на време долиташе тихото ръмжене на моторите и острото свирене на механичните триони.

Абдан свърна към една телефонна кабина, в която млада помагачка бе потънала в четене на „Седмичен алманах“. Той повика *зиген зебра* в Юерна и след няколко минути получи връзка. Бе неспокоен. Различни пътници разпространяваха тревожни слухове за придвижване на подразделения в Гълф Юниън.

– Тръгвам за Силбоа. Смятам да не изпускам от поглед пратеника на Република Миябад.

Дълъг е пътят от Театриондия до Силбоа, братя поклонници.

Измитото от дъжда небе опасваше хълмовете с яркосиня ивица. Цивилизацията вече не храчеше газове и пушечи над тази спокойна страна, където никой не пренебрегваше към бъдещето и всички се оставяха по течението на вечното настояще и приказното минало.

Лек полъх на вятъра донесе горчивия мирис на мокри листа. Гам Симла, тръпнещ от напрежение, се вслушваше в шепота на гората, а сърцето му се бе свило. Както винаги той се луташе между болезнения

страх и детинската надежда. Такива бяха всички хора извън Вариана. Това душевно състояние ги преследваше от най-ранна младост до смъртта им...

– Как човек става извънреден пратеник? – попита Сия.

– Това е формулировка, наследена от старите времена. Възщност аз съм съвсем обикновен пратеник. Стотният или хилядният от век насам. А как се става правачка на маски?

– Правач на маски не е професия, Гам – обясни младата жена. – Както и носач на маски и играч на роли. Това е, ако щеш, общият знаменател на моите вкусове и дарби, на моите предпочитани дейности. Възщност – беше. Дори не бих могла да ти кажа с какво точно ще се занимавам в Театриондия. Всичко се замъглява в паметта ми: действителността и мечтата, сегашният период от живота ми и предишните, когато бях... Ох, вече не знам. Това е промяната. Наистина силно желая да бъда друга. Ако промяната не съществуваше – ако живееш в общество, в което промяната не съществува – щях да съм болна, отчаяна... може би щях да полудея! Щях да стигна до омразата, презрението, жестокостта, отмъщението... Бог знае докъде! Знаеш ли, че щастливите хора имат много проблеми? Но може би те отегчавам?

– Не. С теб съм, за да присъствам на празника на промяната, и искам да разбера какво става в главата ти. Защото разбирам, че истинският празник е в главите на хората. Абдан Юру ми каза...

Мъдрецът от Юдерна беше посъветвал пратеника на Миябад да открие обществото на Вариана и неговите две най-типични проявления: празника на промяната и въображаемата война. Гам Симла се бе учудил – щяха ли да го оставят да отиде навсякъде и да види всичко, което пожелае? А кой ще ви попречи, приятелю? Гам Симла не знаеше точно. Властите? Но нямаше власти. Поне в градовете нямаше. В Сюджазан бе малко по-различно, защото трябваше да се играе сериозно играта на война. Но Абдан Юру бе обещал препоръчително писмо до двайсет и третия Алазимун.

– Значи сте готови да ми покажете всичките си тайни?

– Във Вариана няма тайни. Има само загадки.

Хубав отговор. И много точен. Човекът от Републиката започваше вече да си дава сметка, че нищо не крият от него. Във Вариана нямаше тайни. Тя представляваше един напълно отворен свят, но в много отношения и напълно неразбираем. Всичко опираше до основателя, гениалния Ослобо Маслорово, чиято воля, станала закон, обясняваше всички обичаи на Вариана. Но Абдан Юру го бе предупредил: твърде вероятно

е Ослобо Маслорово да е мит, един удобен мит и нищо повече. Други се позоваваха на общността, на желанието на народа, на емпатията и на какво ли не друго. Как да разбере човек?

Гам Симла желаше да изучи най-вече две явления, които го занимаваха постоянно: военните миражи, използвани от армията в Сюджазан, и психологическите и физиологически механизми на промяната. Той бе социолог и историк, притежаваше всеобхватно университетско образование и вкус към големите духовни приключения, което не бе рядкост за неговата страна по това време. Но сега вече се съмняваше, че всичко това ще му е достатъчно, за да изпълни задачата, пред която хиляди извънредни пратеници от всички страни на света се бяха провалили повече или по-малко от началото на века насам. Може би Вариана не можеше да бъде разбрана отвън. Може би най-напред трябваше да се слее с нейното население, поемайки всички възможни рискове. Република Миябад се радваше на твърде либерален и уважаващ равенството режим, но там все още съществуваше престъплението „измяна на родината“. А също така и неговото наказание: смърт или доживотна присъда във военен затвор. Миябад бе малка държава, обградена от големи съседи с дълги зъби. Тя трябваше да е нашрек. Ако Гам Симла успееше да отнесе тайната на пушките за миражи, защитата на границите щеше да бъде значително усилена. Но нямаше кой знае какви надежди. Абдан Юру бе обещал да му помогне, но Гам вече бе сигурен, че оръжията за миражи не могат да бъдат използвани извън Вариана.

Разбирането минава през покръстването – това е стар духовен закон. За да възприеме някои технически средства от Вариана, Миябад трябваше да приеме и нейния манталитет, философия, начин на живот и мислене, което бе изключено. Ако успее, ще остана тук. Това е ясно. Ще стана човек от Вариана. Какво ще направи тогава Републиката? Ще изпрати някой да ме търси със задачата да ме върне или убие... Може би мъдреците от пустинята ще успеят да ме скрият в Юдерна или в Мара (ако Мара съществува). С ужас забеляза, че вече наполовина е предал страната си. Изведнъж пожела силно: ако можех и аз да се променя! Веднага се убеди, че това е неговата съдба. Не напразно Абдан Юру ме запозна с тази жена, Сия, която ще се променя за трети път. Сигурно си е наумил нещо за нас. Може би се надява, че присъствието на Сия ще ми се отрази много дълбоко. Нещо като зараза, която в момента се осъществява. Усещам го. Този човек е... Не, във Вариана няма нито проповедници, нито магьосници, нито началници – въпреки че Юру, мъдрецът от Юдерна, е от всичко по малко. Не мога повече да живея в кожата

си. Гам Симла, извънреден пратеник на Република Миябад – това име и дължност ме ужасяват. Прости ми, Републико! Не исках да стане така. Не, наистина не исках. Само го желяех, но не мислех, че моето желание може да се осъществи. Не съм виновен... Пък и всичко стана толкова бързо. Нещо неопишуемо. Това ли е промяната? Сигурно има нещо общо с онова, което моите спътници се готвят да преживеят. Но за мен е много по-силно и несъмнено по-ограничено. Сега горе-долу съм човек от Вариана. Преобразяването вече е напреднало много и продължава все по-дълбоко. Усещам го. Може би е започнало много преди сам да разбера. Може би то се е зародило тайно в мен още преди да напусна за първи път Република Миябад. Желанието ми да опозная Вариана, заради което многократно съм бил пратеник на Републиката в Ондия, всъщност е било, без да си давам сметка, желание за промяна...

Значи ще стана Гам Симла от Театриондия или Натилондия. Мисля, че Театриондия ще ми допадне повече. Ще видим. Абдан Юру ще определи. Ще бъда може би мечтател или водач на игра, помагач или предан на кралицата... Ще бъда това, което съм. Такава била тайната. Или по-скоро загадката. Ще се осъществя. Нищо по-просто от това. Съдбата ме зове. Извънреден пратеник! Смешно е, много е смешно. Пратеник беше другият. Той трябваше най-сетне да пристигне – аз съм този, който пристигна. И сега разбирам по-добре същността на промяната – няма нищо чак толкова загадъчно. Достатъчно е да си при благоприятни условия, в атмосферата на свобода и желание и да се оставиш да те носи своеобразният колективен устрем или по-скоро да влееш собствения си устрем в този на всички същества, тръгнали за вълнуващия празник. Да дадеш малко: колективното си желание. И в замяна получаваш цяла река... Човек не може да се промени освен в света на промяната. Не може да бъде свободен освен в света на свободата. Не може да бъде щастлив освен в света на щастието. Велики Ава! Изходът е да не се съпротивляваш на устрема: всичко е възможно, всичко е просто...

Спокойна несигурност. Съвсем ново чувство за мен. Откъде ли идва? Като че ли отново се свързвам с дълбоката си същност. Като че ли съм сигурен в хармонията си с... нещата. С Вселената или с бога? Отново излишни думи. Но това е без значение. Думите са болест на Републиката. Тук не страдат от тях. Тази свобода... жителите на Вариана са се освободили от езика. Усещам го! Затова е толкова труден диалогът с тях, когато идваш от едно все още затворническо общество... В момента трябва да се изпълня с увереност. Да си спомня, че идвам от света на неувереността и несигурността. Да си спомня, че напуснах този свят, че

съм спасен, че мъките ми свършиха. Да се уверя, че спечелих правото на увереност и сигурност.

Напуснах Миябад убеден в пацифистичните си чувства и в омразата си към войната, но осъзнах факта, че всъщност отивам да търся оръжия, за да помогна на Републиката да се защитава от съседите си. Това противоречие ме измъчваше, но и в известна степен ме въодушевяваше. Всичко свърши. Сега вече притежавам оръжията. Да, имам ги. Просто те не са това, което си мислех. Ще отида на въображаема война и ако се наложи, ще защитавам по един или друг начин Вариана от нейните истински врагове. В мен няма вече противоречия.

Поклонниците на Силбоа вървяха между редица източени тополи и стръмен, безводен бряг, в чиито голи камъни се бяха вкопчили жалки храсти. Снопчета опърлена трева криеха пожълтелите си глави из дупките на скалите. Отдясно се простираше гора от изродени дъбове и хилави борове, сред които отколешен пожар бе оставил дълги, ръждиво-черни петна. На върха на брега се виждаха няколко букета от ели. Отляво се разкриваше тясна, плодородна долина с царевица, тютюн, овошки, блестящи на слънцето стърнища и синкави ливади. Тясна, невероятно тясна. Защото в тази страна природата или онова, което бе останало от нея, беше много оскъдно.

От няколко дни бяха напуснали Йемена и пресекли пътя за Нати-лондия и Алтаире. Поклонници от двата града се присъединяваха към групата на Сия и Гам Симла. Вървяха. На празника на промяната трябва да се отиде пеш. Но от време на време някои се качваха на електрическите автобуси или камиони, отиващи за Силбоа, защото искаха да пристигнат по-бързо. Не беше забранено. Кой ли би могъл да го забрани?

Вече бяха около хиляда души. Следваха ги други подобни групи. Други пък вървяха пред тях. Групите се съгъстяваха или се разтягаха и разделяха. Някои поклонници, които изобщо не бързаха, се шляеха из горите и полетата, полягваха в подножието на възвишенията, за да си починат и да почакаат процесът на промяната да се активизира в тях. Общата чувствителност се смесваше с инстинкта на всеки и наоколо имаше много помагачи, за да посъветват тези, които се колебаеха: уморен си, спри.

Пий, яж, слушай, чакай. Чакането е велика тайна, която никога няма да научим докрай.

Във Вариана нямало тайни ли? Е, поне тази съществува.

Понякога групата се свиваше, ставаше компактна. Лекият шум от

обутите в алфа или корк нозе, докосващи земята, се превръщаше в ритмично потропване. За момент разпръснатата подвижна маса на поклонници за Силбоа заприличваше на вечната, позната от всички времена тълпа. Беше вълнуващо, но не траеше дълго. Ритъмът отново се нарушаваше. Течения се раждаха, отклоняваха, разливаха... Своеобразно брауново движение придаваше на кортежа вид на ритуален балет, програмиран от някакъв демиург и игран от леко дрогирани танцьори.

Дрогирани. Някога Гам Симла мислеше, че поклонниците за празника са повече или по-малко дрогирани и че голяма част от илюзиите и надеждите им са почерпани от халюциногенните пушеци. Сега знаеше, че се е лъгал и че ако има народ на света, който не се нуждае от наркотици, то това е народът на Вариана. И най-сложните психотропи, произведени в лабораториите на Г.Ю., не можеха да дадат на хората от околните републики онова, което им липсваше и навремето бе липсвало на западните и всички индустриални страни, но което хората на Вариана явно притежаваха благодарение на някакво незнано чудо, произволен избор на бога, историческо развитие, научно откритие или щастлива случайност. Дарбата за истинност, силата да съществуваш, свободата, мошта, владееенето на вътрешното време. Присъствието или отсъствието. Могъществото или нежността. Наслаждението...

В групата от около хиляда човека, поели бавно към Силбоа, имаше поклонници от двете Ондии и неколцина, които идваха от Сюджазан и градовете на пустинята. Сол Вали и Белксан, съпровождащата го помагачка, идваха от Натилондия. Боро Уругало живееше в Натилондия, но заедно с приятелката си Лайна идваше от Сюджазан през Театри. Сия Тарас и представителят на Република Миябад също бяха напуснали Театри, ала пет дни по-рано. Абдан Юру, велик помагач от пустинята, бе в същата група. Въпреки че не бе носач на маски, той така умело се бе дезигирал сред поклонниците, че ако Гам Симла, Сия и Лайна го зърнеха, никога не биха го познали и дори може би Джизана щеше да се подвоуми. Неколцина мъдrecи от Юдерна – а те всъщност бяха маранци, както беше отгатнал Гам, както се съмняваше Боро и както всеки жител на Вариана предчувстваше тайно и без да го признава – му бяха помогнали да събере четиримата поклонници, които искаше да наблюдава по пътя и по време на празника. Сия Тарас, кандидат за трета промяна, бъдеща пълноправна маранка; Гам Симла от него малко се пазеше, но много очакваше; Боро Уругало, за когото Лайна и Джизана бяха поискали преждевременно приемане в Мара; и накрая интересния психологически случай Сол Вали, препоръчан му от маранеца Ханг Ковалдес.

Центърът на Вариана представляваше просторен оазис, пресечен от три големи реки – Оралонд, Арбалета и Итала – и разделен на равни квадрати от широки пътища, които преданите на кралицата поддържаха с помощта на пътниците и поклонниците, тръгнали за Силбоа, Садиал, Абодокару, Юдерна или връщащи се от тези градове с нова, силна индивидуалност, готови да изразходват в тежка физическа работа кипящата енергия, която им бе влял празникът на промяната.

Наоколо се виждаха реки, извори, езера и ливади, където пасяха многобройни стада овце, кози и крави. Селяни със светли абуди и яркоцветни тюрбани обработваха чернозема с биволи, коне и няколко трактора с газгенератори, по-рядко с електрически машини, предоставени от помагачите в Юдерна, които притежаваха известно влечение към механиката. Безброй вятърни генератори издигаха разноцветните си ръце по възвишенията и платата: между Силбоа и Театриондия бяха пет хиляди. Това бе една от най-богатите области, тоест най-малко бедната на Вариана... Малките надземни къщички, боядисани в бяло, в охра или в кафяво, често кръгли, бяха разпръснати между дърветата остъклените си в черно фасади и покривите резервоари. От време на време огледалата на слънчевите централи мяхаха тъмни отблясъци, прилични на навити влечуги; но по краищата на световодите, отворени досами земята като хиляди жадни усти, можеше да се отгатне наличието на подземни селища... Голяма част от завръщащите се поклонници, изкушени, се спираха за месец или за година. Във Вариана нямаше занаяти. Ала дейността на селяните се приближаваше най-много до стария смисъл на думата професия. Случваше се дори някои хора в продължение на години да посветят цялото си време на земеделието и скотовъдството. Дълбоко в себе си всички жители на Вариана бяха селяни.

Абуди, уники, дати, жабаружи и далма във всички цветове; шапки и тюрбани – поклонниците за Силбоа сега крачеха под обедното слънце. Шарена тълпа, едновременно спокойна и шумна, трескава и радостна, жива; племе на път.

Мъжете и жените бяха от всички раси и възрасти, но преобладаваха тези между трийсет и петдесет години – средиземноморския, арабският и африканският местен тип. Между тях се виждаха и млади помагачи, повечето от които руси...

Сол Вали – търсач на неща, готов за промяна по милостта на кралица Алтаире!

Белксан – придворна помагачка, съпровождаща го в това върховно изпитание и бдяща над него, за да се изпълни волята на кралицата.

– Сега съм точно на четирийсет години и една седмица – каза Сол.

– Това е добре отговори Белксан. – Знаеш, че има мъже и жени, които за първи път познават промяната след четирийсет и пет години. А някои дори след петдесет.

– О, аз не бих чакал толкова дълго. Щях да опитам всичко възможно Ако трябваше, денонощно щях да моля кралицата, за да ми помогне.

– Щастлив ли си?

– Щастлив съм. Белксан. Благодарение на теб. Почти всичко забравих. Сега съм като дете. Радвам се, че си до мен. Съжалявам тези, които отиват самотни на празника на промяната.

– Не е вярно, че си забравил всичко; само така ти се струва. Просто си твърде развълнуван. А освен това никой не е сам, погледни – ние сме хиляди.

– Не е същото. Тях не ги познавам. Мисля, че щях да се страхувам. А пък и не съм съвсем кат о другите. На четирийсет години съм и никогато не съм се променял. Бях болен, кралицата ме излекува, но това ми причини ужасен шок.

– Кралицата не те е излекувала. Тя те събуди. Наистина доведе те до шоково състояние, но за да разбереш, че можеш и сам да се излекуваш.

– Може би... Искам по-бързо да стигна до Силбоа.

– Можем да се качим на някой камион, ако желаеш. Ще спечелим два-три дни.

– Не, не. Нямам право.

– Напротив. Имаш право. Всеки има право да стигне по-бързо за празника.

– Другите може би, но не и аз. Аз не съм като другите. Кралицата ме излекува, за да отида пеша до Силбоа; както трябва да се стигне дотам. Ако ме види да се качвам на камион, тя ще ме презре. Но ако исках, ти можеш да се качиш. Там ще се срещнем.

– Дойдох, за да бъда с теб. Няма да те оставя.

– Добър ден заговори ги възрастен мъж, облечен в дълга далма, димяща от влажни изпарения след скорошния дъжд. – Казвам се Ослобо Селендо. Мога ли да вървя с вас?

– Казвам се Сол Вали, а тя – Белксан. Ние сме от Нагилондия. А ти?

– Аз съм от Театри.

– Върви с нас. Искаш ли да си говорим?

– Да. Аз съм сам.

– Никой не е сам – каза Белксан.

– Аз съм сам – настоя Ослобо. – Защото съм стар.

– Имаш ли нужда от помощ? – попита Белксан. – Аз съм помагачка от двореца на кралицата. Придружавам Сол, но мога и на теб да помогна.

– Не знам. Всъщност човек винаги има нужда от помощ. На петдесет и девет години съм и това е втората ми промяна. Вече не я очаквах. За първи път се промених на трийсет и шест години. Стар съм. И със здравето не съм съвсем добре. Малко се страхувам.

– Страхуваш се? Не си стар и нямаш вид на болен – каза Белксан. – При всички положения промяната е най-добрият лек за болките на тялото и душата.

– Не вярвам. Нямах желание да се променям. Страхувах се, че ще умра, ако не отида на празника.

– *Не искаше* да се промениш? – учуди се Сол. – Странен човек си. Не знаех, че има хора, които не искат да се променят, когато им е дошло времето. Аз съм на четирийсет години и ще се променя за първи път благодарение на кралицата. Бях болен, разбираш ли, и кралицата ме излекува. Защо не поиска аудиенция при кралица Йемена? Не вярвам да е толкова могъща като Алтаире, но щеше да те излекува...

– Вярваш ли, че щеше да ме излекува от ревматизма? Малко ме съмнява. А освен това и сърцето ми е изморено. Не мисля, че Йемена би могла да направи нещо за мен. Във всеки случай това пътуване е тежко изпитание. Иска ми се да замина някъде другаде. Във Вариана няма добри лекари. Искам да отида в някоя клиника на Гълф Юниън.

– Странна приумица! – отговори Сол. – Клиника в Гълф Юниън! Това е най-шантавото нещо, което съм чувал. Е, скоро ще се промениш и всичко ще изхвърчи от главата ти.

– Не бъди толкова строг с нашия приятел – намеси се Белксан. – Всеки понякога има странни хрумвания.

– Страдам – протена Ослобо. – Можеш ли да ми помогнеш?

– Не съм много веща в медицината – отговори Белксан. – Ще потърся помагач лекар. А ако искаш, мога да ти направя масаж.

– Благодаря. Аз също ще потърся. Той се отдалечи прегърбен, накуцвайки с дървения си крак.

Абдан Юру (с маската на Ослобо Селендо) се присъедини към Лайна и Боро.

- Казвам се Ослобо Селендо. Мога ли да вървя с вас?
– Всеки може да върви с когото си иска – отговори Боро. – Надявам се, че го знаеш. Имаш хубаво име, като на Основателя.
– Не вярвам в Основателя – каза Ослобо. – Той е мит.
– Кой знае? Понякога митовете са по-истински, отколкото хората от плът и кръв.

Старецът вървеше между Лайна и Боро, а до тях – съвсем млада руса жена, която се казваше Йемена. Идваше от Натилондия и отиваше в Силбоа за първата си промяна.

Пет пари не давам за Основателя и митовете – каза тя. – Ще се променям и съм щастлива!

– Бих искал да знам как се казвате?! – попита Ослобо.

Боро, Лайна и Йемена се представиха.

– Не вървете толкова бързо! – помоли Ослобо. – Мъчи ме ревматизъм, трудно вървя и затова губя всичките си спътници един след друг. Сам съм и се страхувам от промяната. Вече съм на седемдесет и една години – твърде стар, за да се променям. Трябваше да си остана въщи.

– Човек може да се променя на всяка възраст – каза Боро. Не трябва да се отказват подаръците на живота, а промяната е точно това, повярвай ми. Ще се подмладиш. Между другото не бих ти дал седемдесет и една години. Всичките ти страдания ще изчезнат, поне за известно време. И половите ти способности ще бъдат пълноценно възстановени, поне за известно време. Ще бъдеш щастлив както никога не си бил, поне за известно време. Ето защо промяната е празник. Така пожела да бъде Ослобо Маслорово. Няма никакво значение дали някога е съществувал. Какво мислите за това всички вие?

Щастлива съм повтори Йемена. – И съм само на двайсет и шест години!

– Промяната не е самоцел – добави Лайна. – Но все пак е едно хубаво приключение. Съжалявам, че този път няма да участвам.

Малката групичка сега съобразяваше крачката си с Ослобо Абдан и много поклонници, които вървяха по-бързо, ги задминаваха. Спря ги помагач и попита дали биха искали да работят едни ден по ремонта на пътя с бригада от мъже и жени, които се връщаха от Силбоа. Отивате на празника на промяната – каза им той. Не дължите нищо на кралицата и можете да продължите съвсем спокойно. Но от друга страна – справедливо е поклонниците да поддържат пътя за Силбоа, Понеже ми се струва, че не бързате... Нека тези, които могат и желаят, да дойдат с нас!

Без да се наговарят, Боро и Лайна последваха помагача към

строежа. Йемена се поколеба.

– Бързам да стигна в Силбоа – каза тя на мъдреца от Юдерна. Усещам, че промяната ми се ускорява.

– Върви – каза Абдан. – Ти нямаш време за губене.

– Но трябва да те изчакам; другите заминаха да работят. Не искам да те оставя сам.

– Върви. Върви и не мисли за мен. Това е заповед на стар човек. Сполука!

На края на пътя беше спрял камион-кухня. Абдан извади от раницата си канчето и го подаде на една по-възрастна помагачка, която го напълни със супа. Подаде му го с тъжна усмивка.

– Не си млад, за да отиваш в Силбоа.

– Наистина е така – съгласи се Абдан. – На седемдесет и три години съм. Добра възраст за промяна! Какви зеленчуци и плодове имаш?

Подаде му половин ананас и сурова салата, обвита в лист от цвекло. Лицето ѝ бе затворено, изопнато, погледът ѝ – втрещен, слабите ѝ набръчкани ръце трепереха леко.

– Нещо не е ли наред? – запита Абдан.

– Лоши вести – отговори жената, – но мъдреците от Юдерна не желаят да се говори за това. Поне засега.

– Мъдреците от Юдерна? Какви мъдрци от Юдерна?

Жената огледа подозрително наоколо, от двете страни на камиона, и се обърна към Абдан:

– Току-що тук имаше един. Казва се Санд Тараи.

Не го виждам вече.

– Познавам Санд Тараи. Какви са лошите вести?

– Питай него, щом го познаваш.

– Трябва да ми кажеш каквото знаеш. Във Вариана няма тайни.

– Но мъдреците от Юдерна...

– Дори един мъдрец от Юдерна може да сгреша. Нищо не може да се скрие от народа.

– Не знам – каза жената. – Толкова е...

– А, разбирам. Страната ни е нападната.

– Да. Позна или го знаеше?

– Очаквах го. Познах по лицето ти.

– Защо си го очаквал? Кой си ти?

– Аз също идвам от Юдерна. Трябва да говоря с Тараи. Благодаря за храната.

Абдан се облегна на едно дърво и започна бързо да се храни. Бе възнамерявал да прекара известно време със Сия и Гам Симла. Но изследователската му задача вече нямаше никакъв смисъл. Вече няма никакъв смисъл – си каза той, докато без излишна припряност ядеше супата си. Ръката, с която държеше голямата дървена лъжица, не потрепваше. Изпразни канчето до дъно. Знаеше, че ако Гълф Юниън наистина е нападнала Вариана, събитията могат да се развият много бързо. Това може би бе последното му хранене за доста време напред. Може би последното му хранене като свободен човек. Изяде салатата до последния

лист и обели със зъби кората на парчето ананас. Случи се това, от което се страхувахме в продължение на два века – помисли си той. Маранците знаеха, че един ден Вариана ще бъде нападната. Съседите ни са силни, но ние представляваме за тях заплаха заради нашата философия и начин на живот. Всичко е наред – реши той. Предначертаното ще се сбъдне. Ние ще спечелим. Ще спечелим войната по начин, който те дори не могат да си представят...

За момент се запита дали да не се откаже от този маскарад и да се яви пред очите на всички като Абдан Юру, мъдрецът от Юдерна. Можеше да се скрие в гъсталака край пътя, да изтръгне маската, да си измие лицето и да обърне дрехите си. Никой нямаше да види как Ослобо Селендо се превръща в Абдан Юру. После щеше да се присъедини към Санд Тараи и другите представители на Мара, преоблечени подобно на него като помагачи от пустинята. Но нямам право да правя това за собствено удоволствие – помисли си той. Това ли е най-доброто разрешение? Кой можеше да каже? За момента реши да остане какъвто си беше.

Отново се приближи към камиона-кухня. Но не видя Тараи, нито някой от спътниците му, които би могъл да познае.

Започна да търси Боро Уругало и Лайна, която по изключение бе приета съвсем млада сред маранците. Откри и двамата на съседния строеж, който заемаше половината път в продължение на малко повече от двеста метра. Младата жена чукаше камъни. Бившият командващ Уругало буташе ръчна количка с дървено колело, обковано в желязо. Абдан се приближи до Лайна, която бе седнала по турски на сянка и с учудваща ловкост размахваше чук с дълга дръжка. Чудесно доказателство за еволюцията – помисли си той, докато ѝ се любоваше, без тя да го забележи. Повика я с гласа на Абдан Юру, а не с този на стария Ослобо Селендо. В действителност той беше на седемдесет години, но бе млад, много млад, по-млад от когато и да е било. Лайна вдигна глава и го погледна учудена. Застана прав на три крачки от нея.

– Аз съм Абдан Юру. Позна ли ме?

– Сега, да – отговори тя. – Но не и преди. Какво става, Абдан?

– Току-що чух много сериозни новини. Все още не съм съвсем сигурен дали са верни, но имам някакво предчувствие. За щастие или за нещастие – трудно е да се каже. При всички положения часът удари. Бих искал да говоря с Боро Уругало. Моля те, намери го. Боя се, че дупките по пътя вече нямат никакво значение...

Лайна леко пребледня. Нищо не попита – тя бе от Мара. Не можеше да се съмнява в естеството на „лошите новини“, които знаеше

Абдан. Мъдреците от пустинята отдавна се подготвиха за евентуално нападение отвън. От Гълф Юниън, най-могъщата страна на света, чиито неустановени граници се намираха на по-малко от хиляда километра на изток. Часът удари – си каза Абдан Юру почти без страх. Това нападение бе предвидено, неизбежно, необходимо. Само не трябваше да става много скоро. Но – помисли си Абдан – как да разберем дали все още не е мъничко рано. Не, не, ние сме готови. Всичко е наред. След период на безпокойство, в очакване на най-лошото, народът на Вариана ще си даде сметка за действителността – историята не може да се унищожи. Може само да се заобиколи, да се забави или да се използва силата ѝ, за да бъде овладяна – и това вече е нещо необикновено. Това желаше Основателят – каза си той. Няма никакво значение дали Основателят бе човек, общност, партия или идея. Ослобо Маслорово – каквато и да бе неговата същност – знаеше, че един ден Вариана ще бъде завладяна и в известен смисъл унищожена. Това бе в реда на нещата и един истински мъдрец не можеше да желае друга съдба за своя народ.

Докато чакаше Лайна и Боро, Абдан дълго пи вода от един извор, скрит в гъст лещак край пътя. Без съмнение, след като преодолеят първоначалното си колебание, въоръжените сили на Г.Ю. ще атакуват безмилостно. Страхуват се от Вариана, в противен случай досега да бяха тук. Опипват отбраната ни. Не могат да проумеят, че тайнствените, ужасяващи оръжия на Вариана представляват най-чудесният блъф на всички времена. С миражи ги заставяхме да мируват в продължение на почти двеста години. Не, блъф биха казали те, но не и ние. Не е блъф, а изповядване на вяра!

Боро и Лайна дойдоха, хванати за ръце. Туниката на мъжа бе разтворена над слабото тяло, а абудът на младата жена откриваше изцяло едната ѝ гърда. И двамата бяха плувнали в пот. Абдан ги погледна с умиление. Жалко за тях. Но те ще живеят сред нови висини.

– Значи ти си бил помагач от Юдерна – каза Боро. След кратък размисъл добави: – И без съмнение маранец. Защото Мара не е в пустинята, а е съюз на великите посветени, нали?

Абдан кимна с усмивка.

– Точно така. Само че няма посветени. Освен ако народът на Вариана не се счита за посветен народ. По молба на Лайна ти трябва да бъдеш приет сред нас след втората си промяна. Но... Е добре, смятай, че това вече е станало. Ти си маранец, братко.

Нищо не потрепна по светлото, масивно и костеливо лице на северняка. След това Боро махна с ръка рязко, широко, необузвано и отново

замръзна.

– Добре – каза той. – Но ще имаме ли време?

– Във война ли сме? – попита Лайна. Но тонът на гласа ѝ показваше, че тя ни най-малко не се съмнява и задава въпроса съвсем формално.

– Боя се, че да – каза Абдан.

– Г.Ю.?

– Кой друг? Безпокоя се за поклонниците, за вас всички – добави Абдан. – Психологическото ви състояние в очакване на промяната ви прави много уязвими, а ще преживеем тежки часове. Велики, но тежки...

Боро размисли спокойно с полузатворени очи. Абдан усещаше как уважението му към този човек нараства. Боро се подготвяше да претърпи втората си промяна, а се държеше като опитен маранец... Кризата, войната, нещастieto може би щяха да представляват за народа на Вариана възможност да се изпитат изкованите в продължение на един век душевни качества и мъжество. Всички мъже и жени ще достигнат изведнъж четвъртия сезон на живота си, тоест зрялата възраст. Бе настъпило царството на Мара. Вариана ще стане Мара и мъдреците от пустинята ще могат да се вляят в общество, където всеки мъж и всяка жена ще бъдат като тях.

– Елате – каза той на спътниците си. Тръгна към гората, тъй като бе решил да свали маската си. Точно в този момент, далеч на север, някъде към Силбоа, избухна първата бомба.

И всички поклонници разбраха, че никога няма да видят празника.

Сол Вали взе пушката, която му подаде човекът с черната нашивка. На камиона, натоварен с оръжие, също се виждаше черната линия на Алазимуна. Но Алазимунът воюва в Сюджазан с Торогун – помисли си Сол. – Как би могъл да се противопостави на нашествието на юнионистите от север и изток? Торогун остава нашият основен противник. Да, нашият основен противник, защото той представлява отмъстителният, глупав звяр, срещу който ние, мъжете и жените на Вариана, се борим открай време. Торогун ни е враг повече откогато и да било. Да се твърди, че грабителите номади от пустинята не съществуват, е голяма грешка...

Белксан поклати отрицателно глава, когато и подадоха пушката. Като придворна помагачка на кралицата нейната задача бе не по-малко важна от носенето на оръжие, но по-различна. Стисна ръката на Сол и

му каза, че трябва да го напусне. Сол се усмихна тържествено и призна, че му се иска пак да се любят. Целунаха се.

Ако всичко свърши благополучно, ще се видим...

ВСИЧКО СВЪРШИ БЛАГОПОЛУЧНО, СОЛ ВАЛИ. НИЕ СПЕЧЕЛИХМЕ ВОЙНАТА, А НАШИТЕ ВРАГОВЕ НЕ ГО ЗНАЯТ.

Едва ли щяха да се видят, а още по-малко да се любят.

Стиснал пушката в ръката си, Сол наблюдаваше как младата жена се отдалечава към група помагачи, събрани пред един автобус. Изведнъж избухна в смях. Сега съм решител – реши той. Трябва да реша нещо. Не бе съвсем наясно какво точно. Реши да размисли.

От сутринта се редуваха кратки проливни дъждове, прекъсвани от изяснявания, по време на които беззвучното слънце надничаше между разкъсаните облаци. Гората приличаше на море – така както Сол си го представяше, защото той никога не бе пресичал пустинята, никога не бе напускал Вариана. Плъзна изпълнен с негa поглед по тъмозелените дъбове и букове, а по-нататък откри светлата пяна на кестените. Горичките се простираха по хребетите на големи неправилни туфи. Бледите нивя и изсушените поляни се промъкваха между тях, както понякога пясъчните полуостровчета се връзват в синьозеления океан. Над дърветата, чак до хоризонта се виждаха множество еднакви, заоблени хълмове, с малки черно-бели къщи – черни бяха слънчевите фасади – бледозелени поляни, жълтеещи стърнища, обградени отвред от разклоненията на гората. По билото се проточваше гирлянд от борове... Преди ръждивата проказа да превърне в пустиня половината от стария континент, този свеж, зелен, кичест, богат и приятен пейзаж покриваше голяма част от Европа.

Хората на Г.Ю. още не са стигнали дотук – помисли Сол за собствено успокоение. Пустинята е велика!

После забеляза, че вече няма нужда от утешение. Вече не бе дете. Жалко за празника! За Сол неприятелското нападение идваше в много лош момент. Точно за да ми отнеме промяната! При все това кралицата заповяда да се променя, защо да не се променя тук, сега, веднага? Празникът е на три дни път, но аз нямам нужда от празник... Замисли се, разглеждайки оръжието си. То бе издялано от парче дърво и много приличаше на старите бойни пушки. Прикладът бе украсен с малка, символична рисунка – стилизирано цвете. Полирана, силно полегатa вдлъбнатина заместваше спусъка. В края на дулото имаше малка скулптура, пресъздаваща главата на митологично или реално съществуващо

животно. Вече не брояха изчезналите видове. Много животни бяха станали повече или по-малко митологични. Морско конче – реши той, като прокара влажните си от потта пръсти по странната фигурка.

– Не разбирам! – повтаряше Гам Симла, забравил, че няколко часа по-рано се бе заклел да зачеркне завинаги този пагубен и ограничен израз от речника си. – Не разбирам, приятелю. Република Миябад нищо не знаеше за приготвянията на Гълф Юниън. Кълна ви се! Ако имах и най-малкото съмнение, щях да ви предупредя. Дори бях готов...

Абдан Юру го наблюдаваше. Гам сведе поглед. За малко не призна пред мъдреца от Юдерна, че се подготвя за пълно покръстване в момента, когато научи за войната. Но това щеше да е грешка. В очите на юнионистите при всички положения ще бъде представител на Република Миябад. Нямам право да свързвам съдбата си с население, което ще бъде изтребено, разпръснато и със сигурност третирано по безмилостен начин. Трябва да остана външният, неутрален наблюдател, какъвто бях съвсем доскоро – какъвто съм все още за поклонниците... Остра болка го пререза. Студена и продължителна болка, породена от измамените му надежди, от пълното отчаяние. Чувстваше се много по-близък до жените и мъжете на Вариана, отколкото до своите далечни сънародници. Но вече не можеше да направи нищо за Вариана. Затова пък, ако приемеше да носи пушка за миражи и юнионистките войници или тайните агенти на Г.Ю. го заловяха, началниците на най-мощната войска в света щяха да помислят, че Републиката е съюзник на Вариана. Това с нищо нямаше да помогне на Вариана, но можеше да пренесе войната в Миябад. Не почиташе твърде ръководителите на своята страна, обаче милиони нещастни хора щяха да загинат заради неговата непредпазливост. Потрепера при мисълта за престъплението, което би могъл неволно да извърши.

Болката се поутоложи. Мислеше си, че се уталожва... След миг отново го връхлетя, още по-голяма и всеобхватна. Разбра, че никога няма да го напусне напълно, че ще трябва да живее и умре с нея. Щеше да изостави сами в мъката и смъртта тези, които обичаше като родни братя. Наведе глава, обхванат от срам. Без да смее да срещне погледа на Абдан, произнесе бавно:

– Моля да бъде считан за неутрален наблюдател. Абдан Юру се усмихна.

– Естествено. Ще се опитаме да намерим кола, която да ви откара в Театрондия. Там ще можете да изчакате или да вземете следващия

дирижабъл за Миябад.

На Гам Симла му се прииска да умре.

Преметнал дървена пушка през рамо, Абдан Юру наблюдаваше със смес от снизхождение и гордост огромния безпорядък, който цареше сред тази малка, импровизирана армия.

– Винаги съм се противопоставял на идеята на някои маранци да се създаде призрачна администрация – обърна се той към Боро и Лайна, които стояха до него.

– Администрация, която би могла да се намеси в случай на сериозна криза ли? – попита Боро.

– В случай на сериозна криза – каза Лайна – Вариана трябва да останетане такава, каквато си е.

– Една рязка промяна в последния момент ще обезсърчи народа ни – добави Абдан.

Основното, обясни той, е да се запази вярата на хората в тяхната философия и цивилизация. Тази пародия на военна йерархия, с Алазимуна на върха, която въведоха набързо, целеше само да измами врага. Пушки за миражи срещу броните и лазерите на Г.Ю.! Така се налагаше. Ако войниците на Вариана притежаваха също танкове и лазери, битката просто щеше да бъде по-кръвава, а разгромът – по-тежък. Военният разгром, разбира се, който е неизбежен и в крайна сметка – без значение.

Пушките за миражи можеха да изплашат неколцина разбойници, но те не убиваха, нито раняваха. Армията на Г.Ю., която се разгръщаше с танкове, самолети или с тежки дирижабли, нямаше да се поддаде на полумистичното психическо въздействие, което отблъскваше номадите от пустинята. Оръдията на Вариана щяха да спрат неприятеля за няколко часа, докато преодолее суевърния страх, който все още му вдъхваха миражите!

Според тайния завет на Ослобо Маслорово и на древните маранци населението на Вариана щеше да бъде прогонено от своите земи и щеше да се пръсне по целия свят: неговата социална философия и начинът му на живот щяха да се разпространят по цялата планета. Прокудените щяха да представляват посети от вятъра семена! Милиони семена щяха да изсъхнат, да загинат може би, но някои от тях, няколко хиляди, няколко стотици хиляди щяха да покълнат в чуждата земя. Тук и там. Без значение къде. Един ден на Земята ще има десетки или стотици вариани в оазисите, пощадени от ръждивата проказа. А ръждивата проказа щеше да бъде победена. Земята отново щеше да бъде завладяна от нежността и любовта.

Въоръжен с дървени пушки, народът на Ондия щеше да води най-голямата битка в историята. Битка, която може би ще реши съдбата на човечеството. Нашествениците няма да разберат. Ще си помислят, че сме луди, а на нас точно това ни трябва. Но ние няма да захвърлим пушките си. Знаем, че се бием за бъдещето. Срещу Черния Торогун. Армията на Г.Ю. е просто нова метаморфоза на Торогун. И ще спечелим тази битка, ако запазим вярата в себе си...

Поклонниците от Силбоа за няколко минути се превърнаха във войници и без никакъв ред и дисциплина се пръснаха по пътя, поляните и горичките. По дяволите редът и дисциплината!

Не се страхуват. Говорят сериозно, целуват се, стискат ръцете си. Носят пушките си с уважение и нежност. Гаят прикладите и фигурките на края на дулата. От време на време поглеждат към небето, където скоро ще се появят въздушните кораби на Г. Ю. Готови са. Инстинктивно знаят, че предстоящата битка ще бъде неравна. Вътрешна битка, в която врагът няма никакъв шанс. Знаят, че ще удържат най-голямата победа на всички времена над глупавия звяр, защото никога няма да престанат да вярват във висшата сила, която представляват.

Боро сънува жена, която измъчваха. Действието ставаше много време след нашествието. Може би десетина години. Момичето бе от Вариана, въпреки че Вариана не съществуваше. Палачите искаха да я накарат да признае, че пушките за миражи са просто парчета дърво, без никаква сила, жалка пародия на ловните или военните пушки, издялкани от шизофреници, неспособни да различат блънуването от действителността. Младата жена бе на края на силите си. Скоро щеше да престане да се бори. Щеше да признае всичко, което искаха. Но това бе без значение – дълбоко в душата си щеше да запази убеждението, че дървените пушки са непобедими.

С иронична усмивка на нежните си устни Сия Тарас си помисли, че никога няма да стане маранка. Твърде е късно... Всички жители на Вариана щяха да станат маранци. Щеше да бъде маранец сред милиони други – така бе по-добре. Един ден цялата планета щеше да стане Мара. Мара, далечният град – все така далечен, но във времето, не в пространството. Планетата Мара! Мъжете и жените на Вариана щяха да поемат здраво в ръце съдбините си. Всеки щеше да бъде едновременно помагач

и носач на маски, предан и играч на роли, мечтател и плащател, решител и небесен певец, поставач на камъни и търсач на неща... Всички щяха да бъдат пълноценни и свободни човешки същества. Ето че иде последната промяна. Наближава времето на Мара.

Някой хвана Сия за ръката – нисък, мускулист и много красив негър на трийсетина години.

– Харесваш ми – каза той. – Ела! Сия избухна в смях, но го последва.

– Казвам се Судан Боро – каза мъжът. Отведе я към поляните, където поклонниците се събираха в шумна и весела тълпа.

– Мислиш ли, че ще имаме време? – попита Сия.

– Време ли?

Вместо отговор я положи на тревата. Сия се почувства безкрайно млада. Сграбчи Судан Боро и го събори до себе си на земята. С ръка между бедрата ѝ, той я притисна към себе си и започна да я съблича.

– Ще имаме време да се любим. Ще се променим заедно, в момента на удоволствието!

– Кой реши това? – попита тя, смеейки се, като продължаваше да се съпротивлява.

– Аз – отговори младият мъж. – Аз съм най-великият решител на света. Не го ли знаеше?

Докато проникваше в Лайна, Сол Вали изпадна в някаква трескава лудост. Около тях, на влажната трева, стотици изпънати, сплетени, омотани, гърчещи се, кръстосани тела празнуваха едновременно любовта и войната. Вълна от луда страст, понесена от задъханите въздишки, от песните и хриповете, виковете и призивите, бушуваше като тайфун между съвкуплените за върховна промяна поклонници.

С младежка пламенност Сол облада Лайна. Мислеше, че отдавна е неспособен на подобни подвизи. Често му казваха, че празникът събужда силата на мъжа и чувствеността на жената и ги въздига до непознати върхове. Сол вярваше само отчасти, но ето че сега изведнъж се оказа посилен от когото и да било. Благодаря, Алтаире!

Лайна стенеше под неговите силни движения и се опитваше да го привлече към себе си. Той се съпротивляваше. Искаше да я владее не за да се почувства повече мъж, а за да ѝ достави по-голямо удоволствие и за да вижда промененото ѝ лице, блестящите ѝ от сълзи очи, голите ѝ гърди с щръкнали зърна, все още влажни от собствената му слюнка. Беше много красива. Жената, която обичаш, винаги е красива... Сол бе срещнал Лайна преди половин час и вече я обичаше, както не бе обичал

никога досега, както се обича само в деня на празника.

Под ласките на Белксан Абдан Юру усещаше как се ражда и умира, отново се ражда, изживява обратно живота си, всяка секунда стига до безкрайността и пак се връща. Много далеч, високо в небето, виждаше да блести едно оранжево слънце над една друга земя. Ласките ѝ бяха като струя студена вода в закаднано гърло.

Дългите златисти коси на Белксан изглеждаха още по-руси върху почти черната кожа на Абдан Юру. Те се разпиляваха по раменете и бялата гръд на младата жена. Абдан ги усещаше под устните си всеки път, когато искаше да захапне връхчетата на гърдите ѝ.

А слънцето, надвиснало ниско над хоризонта, отстъпваше все подалеч, отвъд небето.

Абдан и Белксан бяха голи, а разхвърляните около тях дрехи покриваха мъха под дърветата. Голи за празника на промяната. Голи, въпреки войната. Не усещаха вечерния хлад. Те вече не принадлежаха изцяло на този свят.

Гърдите на Белксан имаха солен вкус. Фалосът на Абдан бе като на двайсетгодишен мъж – твърд, силен, тежък, пулсиращ в ръката на младата жена. Любовта на Белксан пробуждаше в тялото и душата на този, който беше мъдрец от пустинята, безброй сили и желания – предизвикателство към всяка мъдрост. Очите на Абдан се учеха да докосват, дланите му вкусваха като устни, плътското удоволствие проникваше в гърлото му с всяка глътка въздух, изгарящата музика на ласките танцуваше по сетивата му, а бучащите му уши се вслушваха в тръпнещата кожа на Белксан.

Мракът се разстилаше над земята като паяжина, обагрена в кръв и злато.

Абдан Юру забрави възрастта си. Вече нямаше възраст. Бе се родил и бе на двайсет години, на сто хиляди години. Щеше да се роди, да възкръсне, да умре, да живее.

Внимателно проникна в корема на Белксан. Младата, красива Белксан. Внимателно, с изключителна сила – силата на щастието и безсмъртието. Бавно и внимателно, за да живее в нея и да умре от удоволствие, и да се промени за четвърти път, за хиляден път, да стане, да бъде. Белксан извика. Мираж изпълни небето.

Слънцето изчезна зад хоризонта в часа на кучетата-демони. Орелът-риба се хвърли към розово-моравите облаци, които опасваха залеза. Отвори се невероятен процеп, разкриващ виолетово-черния свят

след свършека на времената. Парчета наклъцани октоподи, още мърдащи, падаха от небето и се гърчеха между войниците на Г.Ю., които кучетата нападаха отвсякъде.

Боро Уругало, който бе сътворил миража, стоеше сам напред пътя, изправен срещу врага, с вдигнати ръце, но не за да се предаде, а за да ръководи за последен път силите на илюзията.

Бронираната колона на Гълф Юниън спря.

Гам Симла, носещ в дясната си ръка парче плат с цветовете на Република Миябад – зелено и бяло, – се приближаваше към юниънисткия офицер в бежова униформа, който го наблюдаваше, нехайно облегнат на капака на колата си. Капитан или майор. Един войник насочи лазерната си пушка към Гам, който размаха знаменцего. Офицерът направи знак на войника да сваля оръжието си.

Гам продължи напред, като се препъваше във всяко камъче. Срамуваше се от себе си. Правя това заради народа на Миябад – помисли той. Заради моите приятели, заради моите братя, заради всички наши... Но сега бе убеден, че предателството му няма да спаси Републиката. И с всяка крачка усещаше как отчаянието му нараства.

Юниънисткия офицер го поздрави подигравателно сърдечно. На Гам му се прииска да умре.

И той умря.

Сърцето му спря... Коленете му се подгънаха, залитна напред и се простря на пътя. Светна прожектор и обля тялото му със светлина.

Една от силите, с която се бяха сдобили мъжете и жените на Вариана, бе да престават да живеят, когато животът не заслужаваше да бъде живян.

С падането на нощта миражът на Боро Уругало се пръсна на хиляди сиви сенки, които плуваха в мъглата и бавно се разсейваха. Юниънистката колона отново се раздвижи.

Тогава поклонниците, превърнали се във войници на Вариана, тръгнаха напред с дървените си пушки.

КРАЙ

© 1975 Мишел Жори
© 1990 Георги Ангелов, превод от френски

Michel Jeury
, 1975

Сканиране, разпознаване и редакция: Xesiona, 2008
Последна редакция: NomaD, 2008

Издание:

Мишел Жори. Жълтият прах на времето. Разкази
Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1990

Преводач: Георги Ангелов
Рецензент: Ася Къдрева
Редактор: Светлана Иларионова
Библиотечно оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев
Рисунка на корицата: Текла Алексиева
Художествен редактор: Иван Кенаров
Технически редактор: Пламен Антонов
Коректори: Янка Енчева, Паунка Камбурова

Френска, I издание
Дадена за набор на 4.II.1990 г.
Подписана за печат на 30.VI.1990 г.
Излязла от печат: месец юли 1990 г.
Изд. № 2309. Формат 70×100/32
Печ. коли 19,50. Изд. коли 12,62. УИК 14,11
ЕКП 95366 5637-248-90
Държавна печатница „Георги Димитров“, София

Michel Jeury. La fête du changement, 1975

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9491>]